

K

ALÉJDOSZKÓP

ALFIDOSCOPE

MUNKÁCSY MIHÁLY: VIRÁGOS CSENDÉLET

TAVASZ JÖN! KÖZELEDIK A VAKÁCIÓZÁS!

Szépüljön Velünk!

LÉZER KLINIKA

- ◆ UNWANTED PERMANENT LAZER HAIR REMOVAL
- ◆ ACNE TREATMENT, SKIN REJUVENATION
- ◆ MICRODERMABRASION
- ◆ VASCULAR AND PIGMENTED LESIONS (AGE/SUN SPOTS)
- ◆ ALPHA-BETA PEELING (SWISS MED.)
- ◆ FACIAL LIFTING, SKIN TIGHTENING
- ◆ ROSACEA, VEINS, SCARS, STRETCH MARKS
- ◆ BOTOX - \$8/ EGYSÉG: 33% KEDVEZMÉNY
- ◆ RÁNCFELTÖLTŐ INJEKCIÓ: 50%-KEDVEZMÉNY FIZET, 3-AT KAP

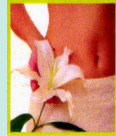
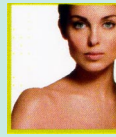
MINDEN LÉZERKEZELÉSI CSOMAG

ELSŐ KEZELÉSÉRE 50% KEDVEZMÉNY

MINDEN KEZELÉST, KOZMETIKAI BEAVATKOZÁST

DR. DUNCA M. ZOLTÁN VÉGEZ

VAGY AZ Ő FELÜGYELETE ALATT VÉGEZÜNK

Become more beautiful!

MEDICAL LASER CLINIC

A változás szépsége:

Légy szebb, ugyanakkor légy Temagad!

DR. DUNCA M. ZOLTÁN

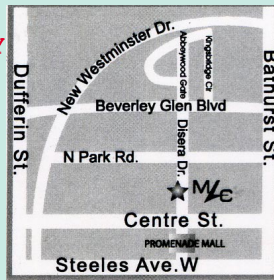
BIZTOSÍTÓ ÁLTAL FEDEZETT ÚJ SZOLGÁLTATÁSOK
AKUPUNKTÚRA, MASSZÁZS (RMT), REFLEXOLÓGIA,
REIKI, TUNA ÉS QUIGONG KEZELÉSEK!

NYITVATARTÁS - PROGRAM

HÉTFŐTŐL-SZERDÁIG: 9 -17; CSÜTÖRTÖK: 10 -20;

PÉNTEK: 9 -18; SZOMBAT: 9 - 14

Vasárnap: csak előzetes időpontegyeztetéssel

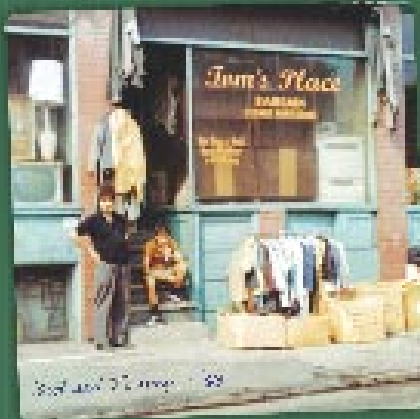

31 Disera Dr, Suite 200, Thornhill, ON, L4J 0A7; Tel.: (905) 731 8800; Ingyenes Parkolás

www.medicallaser.ca

ELŐ VIZSGÁLAT INGYENES, SZEMÉLYRE SZÓLÓ; KOMPLETT KEZELÉS ESETÉN ELSŐ KEZELÉSRE 50%-OS KEDVEZMÉNY

Celebrating 50 Years in Kensington Market

Building on a retail tradition that began in 1958, Tom's Place is a constant in the ever-changing world of fashion, proving that quality and value are always in style. What began as a bargain second hand store, is now one of Toronto's leading retailers for designer men's and women's business apparel.

First floor specials: Men's Suits 4 for 1

Men's Sports Jackets 2 for 1

HOURS | M-W. 10-6 | Th-F. 10-7 | Sat. 9-6 | Sun. 12-5

190 Baldwin St. | Kensington Market (just west of Spadina) | Free Parking | 416-596-0297 | www.toms-place.com

The **CORVINA** Group

Our new address:

**311 Sheppard Avenue East
Toronto, Ontario M2N 3B3
(Sheppard & Bayview)**

Tel: 416-658-3434, info@corvina.ca

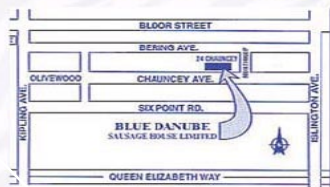

**Hungarian Canadian Business Directory
Corvina Printing & Design
Corvina Publishing**

BLUE DANUBE SAUSAGE HOUSE LIMITED

Igazi magyaros jóízű friss hentesárúk
Finom házi sütemények
Magyar árúk bőséges választéka
Szeretettel várja Önöket a Balega család

24 Chauncey Ave.,
Etobicoke, ON M8Z 2Z4
Tel: (416) 234-9911
Fax: (416) 234-9122
bluedanubesausagehouse.com

HUNGARIAN VISUAL ARTISTS OF CANADA

A KANADAI MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZEK EGYESÜLETE

Sárkány Mária: Rediness

**SZERETETTEL MEGHÍVJUK ÖNT, CSALÁDJÁT, BARÁTAIT
ÁLLANDÓ TÁRLATUNKRA**

**A KANADAI MAGYAR KULTÚRKÖZPONT PETŐFI TERMÉBEN
840 ST. CLAIR AVE. W., TORONTO, ON**

**A KIÁLLÍTÁST MINDEN MAGYAR RENDEZVÉNY IDEJÉN
NYITVA TARTJUK. MÁS IDŐPONTBAN, VAGY VIDÉKRŐL
ÉRKEZŐ LÁTOGATÓINK AZ IRODÁBÓL KÉRHETIK A PETŐFI**

**TEREM KINYITÁSÁT. RENDEZVÉNYEK IDEJE ALATT
KÉPZETT KÉPZŐMŰVÉSZ TAGTÁRSUNK LESZ
JELEN A PETŐFI TEREMBEN, AD FELVILÁGOSÍTÁST
A KIÁLLÍTOTT MŰVEKRŐL ÉS A MŰVÉSZEKRŐL.**

**KÉRJÜK, LÁTOGASSÁK KIÁLLÍTÁSUNKAT!
A KIÁLLÍTOTT TÁRGYAK MEGVÁSÁROLHATÓK.**

**Magda Mihály
Artist**

**22 Martin Crescent,
Toronto, ON, M4S 2V4
Tel.: 416-484-8773
Fax: 416-484-8748**

E-mail:

**Magda@Mihaly.com
www.MagdaMihaly.com**

Farview Mall

tel: 416.491.1115

fax: 416.491.1146

1800 Sheppard Ave. E.
Toronto ON M2J 5A7

Square One Mall

tel: 905.896.4030

fax: 905.895.4031

100 City Centre Dr.
Mississauga ON L5B 2C9

Hillcrest Mall

tel: 905.883.1144

fax: 905.883.1148

9350 Yonge St.
Richmond Hill ON L4C 5G2

Magyar szívvel, kanadai fogorvosi tudással...

DR. DENCS KATALIN FOGORVOS
DENTAL SURGEON, TORONTO

TEL: 416-222-7979

- ➔ Fehér porcelán koronák, hidak, fogfehérítés
- ➔ Fogszabályozás felnőtteknek, gyerekeknek
- ➔ Tömések, gyökérkezelések, szájszészet
- ➔ Kanadai megelőző rendszeres fogtisztítások
- ➔ Visszatérő fejfájások, nyaki fájdalmak és alvási zavarok kezelése, amelyek fogászati eredetűek

- 280. Sheppard Ave. East #213
- Yonge St. és a Bayview Ave. között félúton
- Ingyenes felszíni és földalatti parkolóhelyek

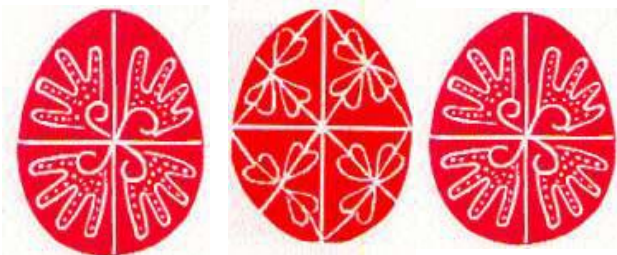

Fotó: Kun Emilia

SZERKESZTŐI GONDOLATOK

Húsvét a legnagyobb csoda és a legnagyobb öröm ünnepe. Hiszen a Megváltó megmutatta nekünk, mennyire szeret bennünket: életét adta értünk, de harmadik nap feltámadott! Ez a legnagyobb öröm! Ezért vidág, örvendez a világ húsvét másodnapján is. Ünnepelünk a nagy gyász után.

Tojást festünk, locsolkodunk - nagyon szeretjük egymást.

**BOLDOG HÚSVÉTI ÜNNEPEKET KÍVÁNUNK!
HAPPY EASTER!**

Kivirradt a tavasz ma húsvét napjára,
Új életet öltött ismét föl magára.
Én is e szent napon örömet hirdetek.
Mert Jézus feltámadt, ezen örvendjétek!
Már régen szokása minden kereszténynek,
Örvendezni e nap ifjúnak és vénnek.
Én is köszöntöm hát ezen szent napunkat,
És hozzá frissítem szép leánykájukat,
Mert hogy mit akarok, már azt is megmondom,
Öntözködni jöttem, szám nem is cifrázom.
Frissítő balzsamos víz is van kezembe,
Ez hozta húsvétot emlékezetembe.
Engemet öntöző Apollának hívnak,
Vizemtől a lányok, mint virágok, nyílnak.
Kérem hát alásan e háznak az urát,
Engedje megöntení kedves leánykáját!

(Locsolóvers)

**HIRDESSZEN FOLYÓIRATUNKBAN!
A HIRDETÉS MAGÁBAN FOGLALJA
AZ ÉVI ELŐFIZETÉST IS**

Kéziratokat és más, közlésre szánt anyagot csak elektronikus postán fogadunk el.

A folyóiratban megjelenő írások tartalmáért kizárólag a szerzők felelősek.

We accept manuscripts, pictures, etc. by e-mail only.
The opinion expressed in this publication are
not necessarily those of the publisher.

A TARTALOMBÓL - CONTENTS

1848-49: Petőfi Sándor: Nemzeti dal (kézirat)	2
Wass Albert üzenete március 15-re	2
Juhász Gyula: Március idusára (vers)	3
The Revolution of 15 th March, 1848	3
Ludvig Zsuzsanna: A tiszta szavak ünnepén	4
Dsida Jenő: Nagycsütörtökön (vers)	5
Pilinszky János: Harmadnapon (vers)	5
Sajgó Szabolcs: Istenmelegben a sziklasírtojás	6
Sajgó Szabolcs: sziklasírtojás (vers) - the cave of eternal life (poem). Translation by Valerie Woods	7
1990 - Marosvásárhely - fekete március	8
Papp Kincses Emese: Virrassz velem (részlet)	8
Varga Gabriella - Vecser László: Megalkuvás nélkül	8
Bácsalmási István: Kossuth népe - Széchenyi nemzete	9
Isten éltesse a 80 éves Csoóri Sándort!	12
Csoóri Sándor: Anyám fekete rózsá (vers) - My Mother is a Black Rose (poem). Free transl. by Rózsa Dancs	12
Tőkés László: Levélféle Csoóri Sándorhoz	13
Dancs Rózsa: In Memoriam Rékai Kati	14
Kati Reikai: The Adventures of Mickey, Taggy, Puppó and Cica, and How They Discover British Columbia	15
Dr. Kabdebó Lóránt: Pósa Zoltán Péterfi Vilmos-díja	17
Pósa Zoltán: Erdély! Erdély! Erdély! Szent Transzilvánia	18
János Miska: Frank Veszely's Poetry...	20
Szép város Kolozsvár - zenei délután	22
Nándor Dreisziger: Hungary's Miraculous Transformation under Prince Taksony, 955-970	23
In Memoriam Losonci Miklós	24
Losonci Miklós: Katonatörténetek	24
Prokopp Mária: Botticelli Esztergomban	26
Labor of Love and Frustration - Gabriella Fischer Horváth About Creation	30
Olga Béni-Nyerges by the Rights of the Second Last Words	32
Szabó Zoltán: Egészséges a mértéktartó borfogyasztás	33
Szigeti Miklós: Olimpiai sportolóink magyarok közt Vancouverben	33

KALEJDOSZKÓP - KALEIDOSCOPE

ISSN 1480-5499

MEGJELENIK KÉTHAVONTA - PUBLISHED BIMONTHLY

Előfizetés - Subscription: CA\$50.00/year; Foreign: US\$55.00/year

Publisher: **Kaleidoscope Publishing**Elnök - **Telch György-George** - PresidentFőszerkesztő - **Telch-Dancs Rózsa** - Editor-in-ChiefTerjesztés - **Turóczy Katalin** - Subscription

Elérhetőség - Address:

122 Silas Hill Drive, Toronto, On, M2J 2X9, Canada

Tel.: 416-491-4631; Fax: 416-491-9661

E-mail: **rosacae@hotmail.com**

Copyright © Kaleidoscope Publishing

No part of this publication may be reproduced by electronic means, photocopying or otherwise, without written permission from the publisher, excepting brief quotes for the purpose of review.

www.kalejdoszkep.com

***KALEJDOSZKÓP szó a Pallas Nagy
Lexikona helyesírását követi**

1
8
4
8

1
8
4
9

WASS ALBERT ÜZENETE MÁRCIUS 15-RE

Fiatal véreim, határokon innen és túl, idegen föld elhagyatottságában, az otthoni kényszerűségek sivárságában, rabságban, elnyomatásban, ahol csak vagytok: hozzátok szölok.

Súlyos idők nyomása nehezedik lelkemre s mondanivalómat hosszú esztendőök gondja s tudása érlelte. Ti vagytok a nemzet jövődjöje. Veletek él vagy pusztul a magyar. Amit ehhez az egyszerű történelmi tényhez hozzáfűzni kívánok, azt fogadjátok szeretettel, mint ahogy szeretettel csordul a szívemből.

Éltrevalók vagytok. Éltrevalóbbak, mint mi voltunk a ti korotokban. Okosabbak is vagytok, óvatosabbak és mérsékletesebbek. Megértőbbek egymással és idegenajkú embertársaitokkal szemben. Az élet tanított meg erre. Látókörötök szélesebbre táult a történelem viharverése folytán. Minden lehetőségtek megvan ahhoz, hogy egy okosabb, emberibb és talán szebb világot építsetek föl magatok köré, mint amilyen a mienk volt. Adja az Úristen, hogy így legyen. Mindaz azonban azon múlik, hogy megtudjátok-e őrizni és hajlandók vagytok-e vállalni azt a magyar lelki és szellemi örökséget, amit mi vért izzadva átmentettünk valahogy a különböző „izmusok” özönvizén a ti számotokra, hogy ne legyetek lelki koldusok egy özönvíz-utáni új világban. Ez az örökség a tietek egyedül és senki másé nem lehet ezen a földön. Ha ti eldobjátok magatoktól, örökre elvész. És nem csak önmagatokat fosztjátok meg valamitől, ami pótolhatatlan, de nélküle szegényebb lesz az emberiség is.

Nekünk magyaroknak az Úristen különösen gazdag és színes nemzeti örökséget adott. Az egész világon egyedül ez a mienk. Senki nem veheti el tőlünk, mint ahogy mi sem vehetjük át senkitől azt, ami nem illet meg minket. Hiába

Nemzeti dal.

*Élj, magyar, hig a harag!
De az új, most vagy jóha!
Kérelmünk vagy szabadság!
Ez a kérés, vágyunkat!
- ott magunk ifjúk
Élünkünk,
Éljünkünk, hig szabadság
Nem békünk.*

*Kérelmünk a nemzetünk
Kérelmünk a szabadságunk,
Kérelmünk a szabadságunk,
Kérelmünk a szabadságunk,
A magyar!*

*Szövegünk békés ember,
Ki most, ha kell, halom a cu meg,
Kérelmünk a szabadságunk,
Kérelmünk a szabadságunk.*

*Féltünk a békés a kard,
Féltünk a békés a kard,
Ez mi meg a békés a kardunk!
Ez mi meg, meg a kardunk!*

*A magyar mi meg a kardunk,
Kérelmünk a szabadságunk,
Kérelmünk a szabadságunk,
Kérelmünk a szabadságunk.*

*Kérelmünk a szabadságunk,
Kérelmünk a szabadságunk,
Ez a békés a kardunk,
Kérelmünk a szabadságunk.*

beszélünk angolul, franciául, spanyolul, németül, attól még nem leszünk sem angolok, sem franciák, sem spanyolok, sem németek. Az ő örökségük nem a miénk s ha majmolni próbálnánk őket, könyökkel betörni közéjük, mindössze a magunk egyéniségét, a magunk örökségét veszíthetjük el, az övéket soha sem vehetjük át. Gyökértelen idegenek leszünk az emberi világban s lelkileg elpusztulunk benne, mint a gyökerét vesztett fa.

Véreim, fiatal magyarok, jól-rosszul, de valahogy átmentettük számotokra azt a nemzeti örökséget, ami Isten rendelése folytán a tietek. Átmentettük azt földrengésen, világegésen, nemzetpusztító, lélekgyilkoló nemzetköziség mesterséges tanainak szennyes özönvizén keresztül. Ha egyebet nem tudunk értetek tenni, de ezt megtettük s becsülettel örökösök föltette, ameddig élünk. De a többi már a ti dolgotok és a ti felelősségetek. Egyet ne feledjetek el: amíg magyarok vagytok s az ősi kultúr-örökség erkölcsi alapján álltok, addig Isten által kijelölt helyetek és szerepetek van a világban. De ha eldobjátok magatoktól ezt az örökséget, ha magyarságotokból kivetkőztök, akkor senkik se lesztek, csupán egy halom szemét, amit ide-oda sodor a szél, míg végül is elmerültek a semmiben.

JUHÁSZ GYULA

MÁRCIUS IDUSÁRA

Vannak napok, melyek nem szállnak el,
De az idők végéig megmaradnak,
Mint csillagok ragyognak boldogan
S fényt szórnak minden születő tavasznak.
Valamikor szép tüzes napok voltak,
Most enyhe és derűs fénnel ragyognak.
Ilyen nap volt az, melynek fordulója
Ibolyáit ma a szívünkbe szórja.

Ó, akkor, egykor, ifjú Jókai
És lángoló Petőfi szava zengett,
Kokárda lengett és zászló lobogott;
A költő kérdett és felelt a nemzet.
Ma nem tördel bilincset s börtönajtót
Lelkes tömeg, de munka dala harsog,
Szépség, igazság lassan megy előre,
Egy szebb, igazabb, boldogabb jövőbe.

De azért lelkünk búsan visszanez,
És emlékezve mámoros lesz tőled,
Tűnt március nagy napja, szép tavasz,
Mely fölráztad a szunnyadó erőket,
Mely új tavaszok napját égre hoztad,
Mely új remények ibolyáját fontad.
Ó nagy nap, szép nap, légy örökre áldott,
Hozz mindig új fényt, új dalt, új virágot!

THE REVOLUTION OF 15TH MARCH, 1848

The revolutionary wave that had swept over Europe in the spring of 1848 resulted in a bloodless revolution in Hungary on 15th March. A group of Hungarian poets and writers formed the core of the radicals.

They were preparing for a demonstration on 19th of March at their regular meeting place, the Café Pilvax. They heard the news of the revolution in Vienna on the evening of 14th of March so they decided to bring forward the demonstration.

The revolutionaries started to gather people while reciting Petőfi's National Song and reading their demands worded in the *12 Points* (kids at school had to learn it by heart when they learn about the Revolution).

The most important demands were:

- ◆ freedom of press and abolition of censorship
- ◆ freedom of religion
- ◆ a national bank
- ◆ jury
- ◆ abolition of feudal conditions

The masses led by Petőfi in the pouring rain occupied a press and printed out the Poem - "*We swear unto thee - that slaves we shall no longer be!*" - and the 12 Points. The Habsburgs didn't dare to intervene.

Despite the rain an even bigger crowd gathered in the garden of the National Museum by the afternoon.

Following the events on 15th March a Hungarian delegation went to Vienna to make their demands to Ferdinand V. After several discussions, the Habsburgs accepted an independent Hungarian ministry lead by Count Lajos Batthyány.

In summer of 1848 Vienna decided to take action against the Hungarian revolution. The ethnic minorities living in Hungary weren't happy with the Hungarian's victory. The Croats allied with Austria and their troops attacked and invaded Hungary.

Despite the Habsburgs' greater power and larger army they weren't strong enough to defeat Hungarians so Austria convinced Russia provide support to defeat the Hungarian War of Independence. Despite being a small country, Hungary humiliated Austria by fighting tooth and nail and she emphasized this by surrendering not to the Emperor but to the Russian Czar in August, 1849.

Following the defeat retribution began. Thirteen generals were executed at Arad on 6th October 1849, and Count Batthyány Lajos, Hungary's first prime-minister was shot at Pest. Thousands were sentenced to death and to prison. The Habsburgs built the Citadel fortress on Gellert Hill at that time with cannons directed at the town below.

The age of terror stifled Hungary in the coming years, for nearly two decades.

LUDVIG ZSUZSANNA

A TISZTA SZAVAK ÜNNEPÉN

Örömmel fogadtam a meghívást a torontói Kanadai Magyar Kultúrközpontba március 15-re emlékezni. Köszönöm, hogy Önökkel együtt ünnepelhetek ezen a szép napon, ezen a talpalatnyi közös magyar földön.

1848. március 15. határkő a nemzet tudatában. Ez a nap, amelyre minden magyar – éljen bárhol a világon – büszke. Büszke is lehet, mert a márciusi ifjak példaértékű cselekedetét hajtottak végre, amikor szembeszálltak az elnyomó hatalommal. Nem féltek a megtorlástól, hanem a legkeményebb fegyverrel, a tiszta szavak erejével indultak harcba. Ezen a napon egy maroknyi lelkes fiatal olyant tett, ami megváltoztatta egy egész nemzet életét.

162 éve fejet hajtunk a márciusi ifjak tettei előtt. Ünnepeljük a forradalmat, ünnepeljük azt, hogy a magyar nép félreérthetetlenül és nyilvánvalóan megmondta, hogy mit akar. Megfogalmazták a 12 pontot, majd erőteljesen azt kérték, hogy: Szabadságot! Ezért március 15. nemcsak a forradalom ünnepe, hanem a kinyilvánított népakarat ünnepe. A magyar demokrácia megszületésének napja. Legyünk büszkék erre.

Érdemes megállnunk egy pillanatra, és idézzük fel a Nemzeti dalt. Próbáljuk meg elképzelni Petőfit, amint papírra veti a szavakat, és szavalni kezdi, hogy „Talpra, magyar, hí a haza!”. Ebben az egyetlen verssorban benne lángol az egész forradalom tüze, benne van a forradalom ifjainak hívó szava, a tiszta szavak ereje. Egyszerű, patyolattiszta gondolat, hogy minden magyar megértse. Olyan szavak, amelyekben benne van az az elszánt és vak hit, hogy jobb sorsa lehet a magyar népnek.

A tiszta szavak védelme ma is közös felelősségünk! Mindannyiunk egyéni és közösségi felelőssége! Kokárda, Nemzeti Dal, Táncsics Mihály, Pilvax kávéház, Petőfi Sándor, Jókai Mór, Vasvári Pál, Kossuth Lajos, Gábor Áron, Tizenkét pont, forradalom, márciusi ifjak, Nemzeti Múzeum, szabadság. Ezekről a fogalmakká vált tiszta szavakról minden igaz magyar embernek ugyanaz jut eszébe: Március 15. Legnagyobb nemzeti ünnepünk.

És a tiszta szavak, a népakarat, a nemzet ünnepét nem lehet elvenni a magyaroktól. 162 éve az éppen hatalmat gyakorlók megannyiszor próbálták meghamisítani, átértelmezni, újrairni március 15-ét, a forradalom eszméit saját javukra fordítani. De nem sikerült. Hiszem, hogy március 15. a magyar népé, és ezen belül a kanadai magyar közösség ünnepe is.

Március 15. üzenete azt kívánja tőlünk, kanadai magyaroktól, hogy felemelt fejjel hirdessük, és ültessük el gyermekeinkben, unokáinkban a szabadság eszméjét, a tiszta szavak erejét. Március 15. szelleme az egész nemzet javát szolgáló cselekedeteket kér és követel minden magyartól. Ószinte tetteket, igaz szavakat, betartható és megvalósítható ígéreteket kíván ma mindaz a becsület, ami a nemzet mellére

tűzte 1848-ban a háromszínű kokárdát. És a tisztesség úgy kívánja, hogy amikor megemlékezünk a forradalomról, nem akarhatunk annál kevesebbet, mint amit elődeink annakidején akartak. Ha kevesebbet akarunk, nem leszünk méltók az ünneplésre. Azért vagyunk ma itt, mert a tiszta tettek és szavakra emlékezünk. Azért vagyunk ma itt, mert akárhova is helyezett bennünket a sors, büszke őrzői vagyunk a nemzetnek. Föltehetjük magunknak a kérdést, hogy 162 év távlatából van-e egyáltalán köze a márciusi eseményeknek hozzánk, kanadai magyarokhoz? Határozott és megfellebbezhetetlen IGEN a válasz. Megkerülhetetlen részei vagyunk a magyar nemzetnek, a szabadságszerető magyar népnek.

És a felelős nemzetszeretetből összetartozás születik, aminek cselekvő formája a nemzeti szolidaritás. Ha Erdélyben magyarokat vernek, ha Kárpátalján magyarok nélkülöznek, ha Felvidéken intézményesen megtiltják a magyar szót, akkor ne tőrjünk mindezt szó nélkül. Hátrányosan megkülönböztetett, megalázott vagy árván maradt nemzettársaink iránti együttérzésünk ismételtesse meg velünk újra meg újra Zrínyi Miklós tiltakozó szavait: „Ne bánts d a magyart!”

Ne várjuk el senkitől, hogy felelősséget vállaljon a szétszóródott magyarságért. Gondoljunk azokra, akik 1848 márciusában életüket adták a hazáért. Nem kértek, nem vártak el senkitől semmit, hanem adtak. Az életüket adták a szabadságért. Vajon tudjuk, mit jelent a szabadság?

A tiszta szavak erejével fogalmazhatjuk meg:

A szabadság azt jelenti, hogy felemelt fejjel járok.

Azt jelenti, hogy az emberek szemébe nézek.

Azt jelenti, hogy bátran nevethek és sírhatok.

Azt jelenti, hogy nyugodtan elmondhatom, ami fáj.

Azt jelenti, hogy szabadon szerethetek.

Azt jelenti, hogy szabadon álmodhatom.

Igen, ilyen nagy dolog a szabadság. A leírt és elmondott szavak szabadsága.

De vajon meg tudjuk-e őrizni a tiszta magyar szavakat, meg tudjuk-e tartani magyarságunkat itt, Kanadában és bárhol a világon? Vissza találunk-e arra az útra, melyen őseink oly sokszor és büszkén jártak? Olvasnak-e tiszta magyar szót gyerekeink? Megemlékeznek-e majd március 15-ről unokáink?

Súlyos kérdések, amelyekre csak mi adhatjuk meg a választ. Magyarok születtek az édesanyánk. Belénk szülte a tiszta szavak erejét, belénk szülte a Rónaságot, az Alföldet, Délvidéket, Felvidéket, Kárpátalját, Erdélyt. Ezért felelősségteljes feladatunk, hogy utódainkban elültessük egy büszke nemzet legszentebb álmait.

Távol a hazánktól magyarságunk megtartása a legnagyobb feladatunk. Felelősségünk, hogy édesanyánk nyelve maradjon gyermekeink, unokáink nyelve. Példaértékű lehet számunkra, hogy a legnagyobb magyar, Széchenyi István csak felnőtt korában tanult meg magyarul, mégis mennyit tett nemzetéért. A hősök tisztelete és a szabadságharc

emlékének továbbadása a mi feladatunk, hogy gyermekeink megértsék a forradalom eszméit, hogy tiszteljék és becsüljék a tiszta magyar szavakat. Ez a mi legfontosabb küldetésünk.

Hatalmas nagy kár és veszteség lenne elveszíteni magyarságunkat. Ezért ne fordítsunk hátat örökségünknek, ne fordítsunk hátat az édes magyar nyelvnek, ne fordítsunk hátat édesanyánknak. Öleljük át magyarságunkat, hordjuk magasan fejünket, és hirdessük büszkén, hogy magyarok vagyunk.

Számomra ez, ma itt, Torontóban 1848-49 üzenete. Hogy a tiszta szavak erejébe vetett hit szabadságot ad. Felszabadít. Hogy a szavak belső erejével indulhatok el a másik ember felé. Így építhetünk közösséget. És mindannyian tudjuk, hogy működő, élő, tevékeny helyi közösségekből épül fel és él ma a nemzet.

Március idusán a tiszta szavak ünnepét ülik meg a magyarok szerte a világon. Ausztráliában, Amerikában, Európában, a Kárpát-medencében, szűkebb hazámban, Székelyföldön is összejönnek a magyarok megemlékezni március 15-ről. Tavaly ezen az ünnepen még Székelyföldön énekeltem nemzeti himnuszunk. Ma már önökkel együtt fogom énekelni, hogy Isten, áldd meg a magyart!

TÖRTÉNELMI PILLANAT: BUKARESTBŐL SEPSISZENTGYÖRGYRE ÉRKEZETT GÁBOR ÁRON RÉZÁGYÚJA

“Négy óra öt perckor megérkezik az autó. Semmi csinnadratta, semmi felhajtás, nincs díszfogadás, a politikusok is másutt. Nagy faládában az ágyúcső... Éppen tizennégyen cipelik, így is alig bírják, s négyszer leteszik, míg a múzeum ajtajáig elérnek. Ki viszi ezt majd ki? - kérdezem a lihegő, izzadó, de felettébb büszke ládacipelőket elnézve... az igaz ugyan, hogy csak kölcsönbe kapta a Székely Nemzeti Múzeum az ágyúcsövet, de hát minek visszavinni a bukaresti múzeum pincéjébe, ha itt kíváncsiak rá az emberek? Mert háromhetesre szabott itthonléte alatt a hatalmas látogatottsággal kellene bizonyítanunk, hogy igenis, a Székely Nemzeti Múzeumban a helye. Örökre és végérvényesen.” (Háromszék)

DSIDA JENŐ

NAGYCSÜTÖRTÖKÖN

A szél suhogva borzong
az olajfa-lombokon.
A kanyargós úton, által az erdőn
tömöttsorú fáklyások jönnek.

Testemet ételül adtam,
véretem italul adtam,
könnyel mostam meg lábaitokat;
Mégis egyedül maradtam.
Hajnal-derengés borzong
a sötét lombokon.
Judás után, által az erdőn
sátánarcú fáklyások jönnek.

Testvéreim, tanítványaim!
Égignyúló kereszten
holnap megölnék engem!
És ti alusztok, mélyen alusztok!

Deák Ferenc rajza

PILINSZKY JÁNOS

HARMADNAPON

És fölzúgnak a hamuszín egek,
hajnalfele a ravensbrücki fák.
És megérik a fényt a gyökerek
És szél támad. És fölzeng a világ.

Mert megölhették hitvány zsoldosok,
és megszünhetett dobogni szive -
Harmadnapra legyőzte a halált.
Et resurrexit tertia die.

SAJGÓ SZABOLCS

ISTENMELEGBEN A SZIKLASÍRTOJÁS

Jézus földi életének utolsó napja ténylegesen ősi természeti ünnephez kötődik. Az Emberek Barátja meghal, mikor meghalnak az életet visszafogó erők, s a kirobbanó életet beteljesítve föltámad, hogy már többé soha meg ne haljon. Megörökítették az igazság: a tavasz következik a télre s az éjszakára a nappal – nem pedig fordítva.

A krisztuskövetők föltámadásünnepé konkrét és személyes. Nem általában beszélnek a zsigereinkben hordozott Reményről, nem ihletet adó mítoszokkal táplálják a Holnapra éhes szívünket, nem kiagyalt szép mesékkel tartják bennünk a Lelket – bár mindezek becses kincsei kétlábú kultúránknak. Sokkal többről van szó. Valódi történeti eseményre emlékeznek, hús és vér, gyönyörű személyes valóság igézi meg tekintetük, ünnepük fénye átragyogja az univerzum és az emberszív minden sötétjét.

Több, mint ezer évvel népe rabszolgasorból kivezetése után kelt föl a szabadító Úr ünnepi asztalától az, aki nevében is az Úr szabadítását hordozza. Elindult Jesua ben Joszef, hogy minden reá figyelmezőnek, vele valódi közösséget vallónak megnyissa az utat a teljes és visszavonhatatlan szabadság felé. Utolsó földi útjára indult, hogy aztán ez az út minden utak elsejévé váljék, a függöny mögé vezető, véresen főséges úttá, az el nem apadó Szeretet, a nem rendülő Bizalom, a mindeneket ölelő és hordozó Irgalom útjává.

A magas ég nem elégedett meg azzal, hogy a föld porába alászálljon, hogy egyesüljön teremtményeivel, hogy tudatlan ellenségeire árássa aggódó, féltő szeretetét. Több kellett neki. Szállt tovább alá, átlépve a halál kapuját, hogy Galilea, Szamária, Júdea útjai után bejárja Hádész tartományait. Ledöntve az alvilág kapuját megoldotta a sötétség és a halál kötelekeit, kifosztotta az ősi Ellenség tömlőceit, elvitte a Jó Hírt az árnyékvilágban sínylődőknek.

Onnan aztán a magasba emelkedett. De nem egyedül ment föl Atyjához, vitte magával a volt foglyokat. Atyjukhoz vitte őket, haza. Oda, ahol sok hely van, ahol mindenknek helyet készített, vért verejtékezve. Oda, ahová rövidebb-hosszabb, rosszabb-jobb élet után megyünk egyszer mi is utána.

Most ott ül Minden Erők Urának jobbján. Ránk gondol, velünk érez, közbenjár értünk és osztogatja ajándékait. Mégis, mert szeretete határtalan irántunk, azért velünk is itt van a Kenyérben, a Borban, szeretetei közösségében, a szívünkben – közelebb hozzánk, mint mi magunkhoz. Itt van a kismizettekkal, a megalázottakkal, a gyötrődőkkel, a leselejtezettekkel – halni készen értük-velük újra. De itt van az emberségben, erkölcsben fogyatékosokkal, a jó és a szép analfabétáival, az Országot nem ismerők hajléktalanjaival – várakozik türelemszeghetetlen és kopogtat, bebocsátásra vár. Mert nem akarja egyetlen bűnös,

Deák Ferenc rajza

egyetlen tudatlan halálát sem, hanem hogy hozzátérjen mindenki, akit jónak alkotott, hogy megtérjen és éljen.

Ma, amikor a vallási meggyőződésükért, hitükért szerte a világon üldözöttek nyolcvan százaléka, mintegy 230 millió ember Krisztus követője, időszerűek és erőt adók Pál apostol rómaiaknak szóló alábbi szavai. Fontolgassuk őket, ízelgessük a Biblia más igéivel, míg a Legyőzhetetlen Életnek szívünkben forrászó vizét föl nem fedezzük. És aztán ne szünjünk szemlélni Őt, a semmiből minket isteni természetünkben újjáteremtőt, nehogy újra alvilági bugyrokba hulljon a Fényre, a Szabadságra, az elveszithetetlen életteljességre alkotott áldásönmagunk:

“Ki szakíthat el bennünket Krisztus szeretetétől? Nyomor vagy szükség? Üldöztetés vagy éhínség, ruhátlanság, életveszély vagy kard? Amint meg van írva: ‘Minket minden időben teérted irtanak, s vágójuhok módjára tartanak.’ De mindezek diadalmaskodunk őáltala, aki szeret bennünket. Biztos vagyok ugyanis benne, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem jelenvalók, sem eljövendők, sem hatalmasságok, sem magasság, sem mélység, sem egyéb teremtmény el nem szakíthat bennünket Isten szeretetétől, amely Krisztus Jézusban, a mi Urunkban van.” (8,35-39)

SAJGÓ SZABOLCS

sziklasírtojás

szívedből csupaszulnak a fák
 a bokrok
 belőled hull a hó
 fagyott fénybe dermednek
 gyökereid
 ott legbelül
 terjed az éjszaka
 ember vagy
 ha fáj is
 a nagyvilág meg egy veled
 tudod
 amint te is egy
 csonkolt éggel
 sokakkal
 mindig egy vagy
 úgy találsz
 emlékedül
 a sziklasírtojáson
 Isten ül

péntek este

lehul a röppenő kéz
 elhallgatnak a fák
 és lecsukódnak a szemek
 és bezárulnak a fülek
 és a nyelv még egyszer megvonaglik
 egy ajtó nyitásra vár
 valaki kerülgeti szíved
 és befészkeled magad sebeibe
 és kiállsz oldalából mint a lándzsa
 és szög leszel lábaiban
 elvérzik kereszteden
 mért vársz már ma harsonákat
 ma még csak péntek este

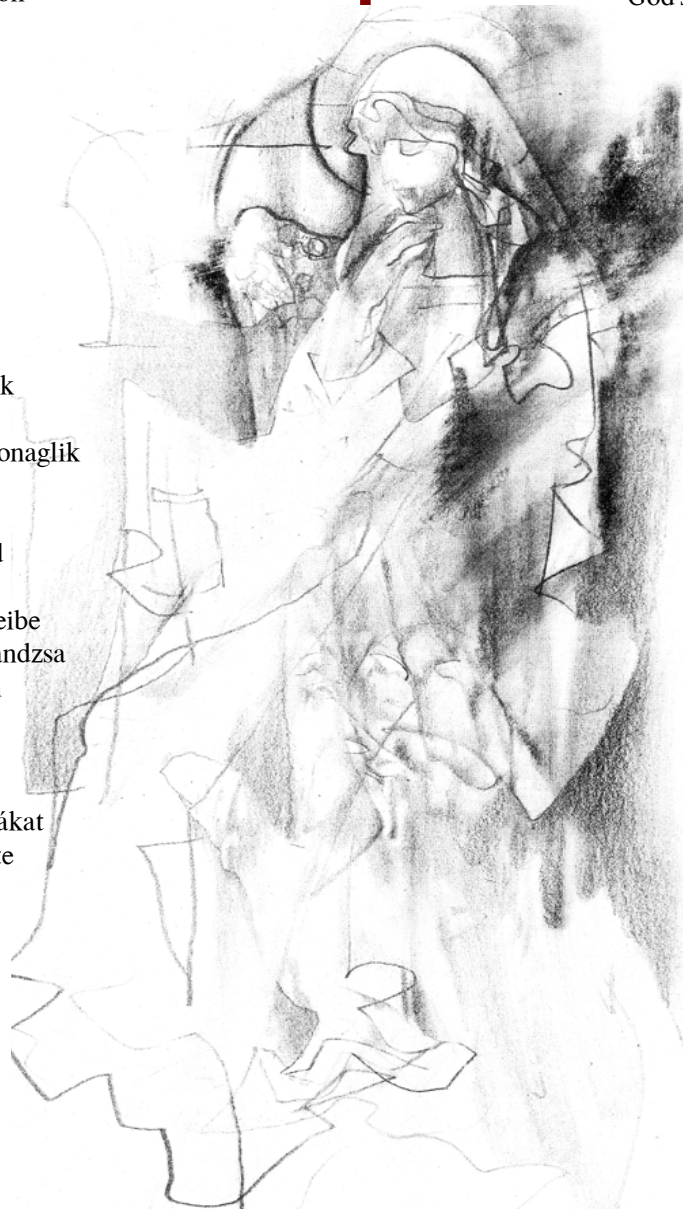
SZABOLCS SAJGÓ

the cave of eternal life

in your heart trees and bushes
 become bare
 and the snow falls
 deep inside
 in a frozen light
 your roots shiver
 the night spreads
 you are a man
 even if it hurts
 and understand that you
 and the cosmos are one
 you discover that
 you are one with the
 amputated sky
 with everything
 you are always one
 and in your memory
 God sits on top of the cave
 of eternal life

*(Valerie Woods fordítása)***friday night**

a retreating hand falls
 shuffling feet stop
 eyes close
 ears enfold
 and the tongue jerks once more
 a door is waiting to be opened
 someone circles your heart
 you nestle into his wounds
 stick out from his ribs like a dagger
 and become a nail in his feet
 he is bleeding on your cross
 why are you waiting for trumpets
 tonight is only Friday night

*(Valerie Woods fordítása)**Deák Ferenc rajza*

1990 - MAROSVÁSÁRHELY FEKETE MÁRCIUS

PAPP KINCSES EMESE

VIRRASSZ VELEM¹ (Részlet)

... március tizenkilencedikén, ahogy hazaértem az iskolából, bekapcsoltam a vásárhelyi rádiót, óriási hangzavar hallatszott, üvöltés, majd ütemes skandalás, azt hittem, nem jól hallom, először csak a Kincses ütötte meg a fületem, aztán megértettem, hogy azt kiabálják Jos cu Kincses, Le Kincsessel, meg Moarte lui Kincses, kötelet neki, mincinosule, ordította egy rekedt hang, te hazug, aztán valamivel később a bátyám félelem nélküli hangja, lemond a Front alelnöki tisztségéről, nem akarja, hogy miatta a városban konfliktus legyen a magyarok és a románok között, diadalittas üvöltés, éljenzés fogadta a bejelentést, kétségbeesetten telefonáltam édesanyáméknak, a Grand szálló mögött van a lakásuk, az ablakon keresztül behallatszott az őrjöngés, Máthé Márta tanárnő barátnőm is ott állt a tömegben, megkérdezte az egyik ordítóztól, hogy ki ez a Kincses, a válasz az volt, hogy nu stiu, dar ni s-a spus sa strigam jos cu el, nem tudom, ki az, de azt mondták, kiabáljuk, hogy le vele, e két nap megrázó, megalázó, hihetetlen eseményeit a mai napig nem heverték ki a vásárhelyi magyarok és mi székelyföldiek sem, szülővárosom utcáin vasvillával, fejszével támadó részeg görgény-völgyi román parasztok látványa fájdalmasan anakronisztikus, félrevert harangok, átkozódó popák, mintha Horia, Closca és Crisan-nál megállt volna az idő, levertek minden magyar feliratot, utcanévet, megrohmozták az egyetemet, az RMDSZ székházat, törtek-zúztak, kiverték Sütő András fél szemét, agyon akarták ütni Bolyait is, de nem találták, száz évvel ezelőtt már megszökött előlük, aztán másnap rendőri segédlettel megint visszajöttek több ezren, magyart verni, nem számítottak ellenállásra, a fegyvertelen magyar tüntetők elfutottak, de aztán visszatértek, pusztá kézzel széttépték a vasszegekkel megerősített padokat, ezekkel a lécekkel ütöttek vissza, meg a kezükben lévő táblákkal, Mihaila Cofariut, akiből később román nemzeti hőst faragtak, egy Bolyai egyetemet feliratú táblával vágják nyakon, szinte hajnalig folytak az utcai harcok, van egy film is erről, a magyar televízió is bemutatta, igaz, hogy csak a kettős műsoron, a győztes magyarok tüzet raktak a főtérre, körülállták, a lángok megvilágítottak egy fogatlan munkásarcot, átszellemülten szavalta a Nemzeti dalt, este a televízióban mutatták, hogy Ilescu meglátogatta Sütő Andrást, borzalmasan nézett ki, a szemén fehér kötés, a karja, arca fekete volt az ütlegektől, valami olyasmit ígértek, hogy megbüntetik az agresszorokat, máris letartóztattak közülök egy néhányat, ettől egy kicsit megnyugodtunk, senki sem gondolta, hogy másnap ugyanaz megismétlődhet...

VARGA GABRIELLA - VENCSER LÁSZLÓ

MEGALKUVÁS NÉLKÜL² (Részlet)

... Március 20-án óriási magyar tömeg vonult ki a város főterére. Pár óra alatt több tízezeren gyűltek össze... A délelőtti órákban csupán pár tucat román ellentüntető sorakozott fel az óriási magyar tömeggel szemben, atrocitás nem történt. Ilescu akkori elnököt azonban hiába várták Vásárhelyre. A déli óráktól el kezdtek gyűlni a tér túloldalán a románok is. Ezután mintegy 8 autóbusszal ismét megérkeztek Szászrégen irányából a Görgény-völgyi parasztok. Szinte mindenkinél kasza, vasvilla vagy fejsze volt. A magyarok pusztá kézzel védekeztek.

Pillanatok alatt elszabadult a pokol. A felfegyverzett román tömeg áttörte a gyengén felállított rendőrségi kordont, és nekiment a magyaroknak. A mezőgazdasági munkaeszközökkel támadók elől a magyarok meghátráltak, nyomukban özönlöttek a románok. Már majdnem teljesen kiszorultak a magyarok a térről, amikor elérték a polgármesteri hivatal előtti padokat. Ezeket villámgyorsan szétkapták, és a hosszú fadarabokkal visszaverték a románokat. Ezután több órán át tartó állóháború kezdődött. Egy teherautó keresztülvágta a főtérre, elütött egy magyart, majd becsapódott a templom lépcsőjébe... Ekkor már őrütek égtek a környéken, a magyarok számos Marosvásárhely környéki magyar többségű településen blokád alá vonták a bevezető utakat, mivel a román hadsereg egységei körbezárták a várost, és csak a szervezeten érkező románok buszait engedték át. A románok buszaira Molotov-koktélok repültek, az útra kihúzott boronákkal számos

¹Kincses Papp Emese: Virrassz velem. Hargita Kiadóhivatal Csíkszereda, 1999, 59 - 60. old.

Félszemére megvakított Sütő András a kórházban

járművet sikerült feltartóztatniuk...

Megérkezett a hadsereg, a harcok azonban nem jutottak be a főtérre a magyarok által emelt barikádok miatt. Kincses kérte a magyarságot, hogy engedje át a páncélosokat... A tankok felálltak egy hosszú egyenes oszlopba, széles senki földjét teremtve ezzel. A katonák azonban bent maradtak a járművekben, meg sem próbálták elejét venni az újabb összecsapásoknak.

Az első támadást a románok hajtották végre, amit a magyar tömeg kivédett. A magyarok bevetettek egy tűzoltófecskendőt is, a vízsugarat az ellenfélre irányítva... Nemsokára 40-50 fős csoportokban cigányok érkeztek, majd elhangzott az emlékezetes kiáltás: „Ne féljete, magyarok, megjöttek a cigányok!”, és bekapcsolódtak ők is a harcba.

A döntő fordulat éjjeli fél 12 táján történt meg, amikor is megérkeztek a nyárádmonti székelyek... A döntően idős, 60 év feletti embereket egy második világháborús magyar veterán, Márkus István vezette. Az ő vezetésével rohamozták meg a tankokon keresztül a székelyek a Görgény-völgyieket. A harc nem tartott túl sokáig, a románokat kiverték a főtérrel, rengeteg sebesült volt mindkét oldalon. A „győzelmet” a magyar tömeg a Himnusz elénekülésével iinnepelte, felhúzták a polgármesteri hivatal épületére a magyar zászlót... Az összetűzésnek öt halálos áldozata és mintegy háromszáz sebesültje volt.

Jakab Antal gyulafehérvári római katolikus püspök a Nemzeti Egység Ideiglenes Tanácsához intézett, márci. 22-i nyílt levelében tiltakozott a marosvásárhelyi események során a magyar nemzetiséget ért sérelmek ellen. Kérte az ügy kivizsgálását és a pogromban részt vevők felelősségre vonását...

²Varga Gabriella - Vencser László: Megalkuvás nélkül. Száz éve született Jakab Antal. Kairosz Kiadó, 2009. 210 - 211. old.

BÁCSALMÁSI ISTVÁN

KOSSUTH NÉPE - SZÉCHENYI NEMZETE

”Én azt szeretném hinni: minden jobb lelkű ember bizonyos vágyást hordoz szívében - ha bár sejtetlen is - magán, felebarátain s mindenben, ami őtet környezi, szüntelen javítani... Soknak, igen soknak célja csak egy - nemes és dicső, nem egyéb mint a közjó előmozdítása; de annál különbözőbbek s többfélék azon módok, amelyeket mindenki a közcél elérése végett legfogatosobbnak tart, s mellyekhez ragaszkodik... sokan csak mindég más kárán akarnak gyarapodni, vagy ott ahol lehetetlen, s nem olly módokhoz nyulni, mellyek által mind a két rész nyertes lehetne.” (Hitel: Előszó)

Ezzel elindult egy példátlan, szívből, lélekből jövő reform munka és tanítás, amely új korszakot nyitott egy ország népe részére.

”Hány falusi lakos emelne minket egekbe, ha szállásolni azon elhatározott feltétellel mennénk, hogy általában mindent, ami az övék vagy ami magyar, dicsérni, s mindent, ami a másé vagy külföldi, kivétel nélkül gyalázni akarnánk. S ellenben hány tartana minket elkorcsosodott Magyaroknak, ha tán egyet s másat a gazdaság újabb folytatása módjárul, a leelő felosztásáru, nemesebb szőlőtöke ültetéséru s illyenekruól szólanánk?” (Hitel)

”Vegyünk egy példát elő: ha vallakinek százezer forint bizonyos jövedelme van és egy million adóssága, az hatvan ezer kamatot fog fizetni, s így esztendei kiadásaira negyven ezer marad, és éppen annyi birtokkal bir mint az, kinek adóssága nincs, s tiszta esztendei jövedelme csak negyven ezer forint. Ez axioma, s ennek az életben is ugy kellene lenni, a hol Hitel van, a dolog mindenütt ugy is áll; de nálunk az elsőnek semmije sincs, vagy nemsokára semmije se lesz, midőn a másiknak negyvenezer forint jövedelme van.” (Hitel)

”Igaz, hogy hazánk most nem igen van divatba, s a külföld alig tudja, hogy vagyunk. Mintha valami kut fenekén ülnénk, se lelki, se testi productuminknak nincs hire. Igaz, hogy sok, émyegető hizelkedési s határnélküli harsány magasztalási által nekünk, minden jó szándék mellett is, több kárt okozott, mint legdühösb ellenségünk minden ügyességével tehetett volna. Igaz, hogy sok, annyi káposzta, juhászbunda s pipaszagot s több effélét kevert nemzeti szellemünkbe hogy a gyengébb rész egy ideig szinte szégyenlé a Magyarságot s jobb izlésünek s pallérozottabbnak tartá magát, ha külföldieskedett. A mit igen természetesnek látok, s megint azt tanácsolom, inkább magunkban keressük a hibát, mert minden hazafiságunk mellett se tapsolhatunk bizony, teszem: a szegedi sárnak, hortobágyi vidéknek, pesti kövezetnek, Duna partjainak, szennyes theátrumának, csömörindító utonálló számtalan koldulóinak s a t.” (Hitel)
”Vannak köztünk - gondolná-e az ember - kik Magyarországnak 500dik, de ollyanok is, kik hazánk 100ad részét bírják, sőt még olly dúsak is kik ... az Ausztriai

birodalom 86. és szegény jó anyaföldünk 30. részének urai! S ha egy illyes úr reggel felébred s csak pillanatig emeli szívbéli gerjedelmét az örök Tökéletességhez ... miképp lehet annyi istenajándékért nem éreznie legbelsőjében egy bizonyos ellenállhatatlan vágyást, bőven nyert áldásiért, nem csak üres szavakkal, de valódi tettek által is mutatni hálát?... S ime nyíltan azon vallást teszem: hogy hazánk előmenetele s magasb felemelkedése legfőbb gátjai mi tehetősb birtokosak vagyunk.” (Hitel)

”Hazánk rutul el van darabolva pártfelek, hitvallás, külön nemzetek s municipális alkotmányunk által. S mi gyengeségünk okát nem látjuk át - sőt sokan közülünk nem is sejtik, milly gyengék vagyunk - pedig ezen elboncolás teszi hazánkat egy beteg, egy haldokló testhez hasonlóvá, mellyben a vér nem kereng.” (Világ)

”A főrendű Birtokosok közönségesen - s nem mondom nincs sok kivétel, mert az mindenütt van - keveset aggódnak a honrul, vagy kün költik pénziket, s élük napjaikat, vagy ha idehaza tengenek is, semmi mód nem szolgálják hazájokat, se tisztviselés által, se mint egyes emberek, ha bár volna is ahoz való tudományok, tehetségök.” (Világ)

”Magyarosítani! De miképp s milly eszközökkel? A világon minden csak superioritásnak enged, ez szoros tudományi törvény, s a Magyar, szinte mindenben csak tanuló lehet, s tanító csak igen kevésben. Ki kell tehát tisztítani előbb a Magyarságot minden szennyeiből, hogy elfogadható s idővel követésre méltó is lehessen...” (Világ)

”Elkorcsosodás s Tudatlanság azon ok, mellyből mindenféle számíthatatlan rossznak szükségképen következni kell; ugy a Nemzetiség s Közértelmesség azon nagy ok, mellyből előbb utóbb mind az amit említék, s még tiszser, sőt százszor annyi, minden bizonnyal következni fog.” (Világ)

”Példák által magyarosítani, mesterséges intézetek segítségével egyesíteni, ez volt vezér szándékunk s foglalatosságunk. Hogy pedig a Magyarsághoz csak keveset tudánk édesgetni, sőt a leghosszabb bajszuak elfordultak tőlünk, az - ki kell egyenesen mondanom - azért esett, mert nem tárogatóval s dudával, s penészes szokások, káposzta vagy pipa szagával jártuk a verbungost, hanem hazafiságunkat valódi áldozatokkal páros honszeretetre, magyar nyelvre, - mellytől megint a bajszatlan magyarok ijedtek vissza, azt gondolván, a Magyar revoltál, mert magyarul beszél - honszeretetre s honnyelvre mondom, melly egy nemzetnek, ugy szólván lelke s hiányink velős megismerésére s azzok férfias orvoslására alapítottuk!” (Világ)

”Nincs igazságosb mint mindenkinek az ország terhei viseléséhez járulása; s mig csak egy rész visz terhet, a másik nem, vagy egyik sokkal többet visz a másíknál, vagy egy rész azon terhet, mellyel valaha jobbadán maga vitt, időforgás által segítve vagy kinszerítve, másra tolá: mind addig nincs valódi összhangzásban, s így beteg, gyenge a haza.” (Világ)

”Hunnia minden lakosinak polgári létet adni! im ez, amit

1832-ben teljes meggyőződéseim szeit, honunkra nézve nemcsak nem időelöttinek, sőt szinte már időutáinak tartok... Honunk minden lakosinak a nemzet sorába iktatása bizonyos életet terjesztend; 9 milliónak ezentul is abbuli kirekesztése ellenben elkerülhetetlen halált hozand anyaföldünkre. Ez lélekisméreti vallomásom!” (Stadium)

”Végkép mégis mindig csak a nemzet maga dönti el, milly szellemben milly szabályok szerint és milly vágások közt fog kormányoztatni; és e szerint Isten és igazságos ember előtt nincs legkisebb jogunk a kormány ellen azért panaszkodnunk, hogy elégséges sympathiát és cselekvősegetm nemzetünk és alkotmányunk iránt nem fejtett ki; valóban nincs, mert hiszen mi magunk tapodtuk s vetettük ugy szólván a kutyáknak legdrágább kincsünket, nemzetiségünk szeplőtelen voltát, alkotmányunkat pedig vagy nem őriztük, vagy őriztük - millió honfitársunkról jobbadán feledkezve - annak egyedül nyomorult ki-váltáságos oldalát...” (Politikai Programtörödékek)

Széchenyi munkája a reformkor programja lett és a Mozgalom, valamint a hozzá kötődő nagy viták, ami több mint egy évszázad politikájának, a magyar nemzedékek mindent felül múlt elfoglaltsága, de megoldatlan kérdése is maradt, Kossuth megjelenése után majdnem teljesen a nemzetiség, nyelv és az alkotmány kérdésévé alakult. Kossuth nem adott hozzá Széchenyi programjához, nem is vett el abból semmit. Modorban és taktikában azonban nagy volt a különbség köztük. Íme, a Kossuth szemelvények: ”Minő országról vagy on itt szó, s kié a hon, amelyről szó vagy on? Felelet: Magyarországról van szó s a hon, amelyről szó vagy on, a magyaroké. E szóban fekszik a kérdés kulcsa. A magyar nem áll hontalanul a Kárpát bércein, hogy fegyverével utódainak hont szerezzen; egy ezredéveknek historiai joga avatá fel őt az europai nemzetcsaládba; s a honban nem lehet, egyetlen egy teremtett lélek sem lehet, ki azt, hogy e hon felett a magyar szent korona felsősége leng, honárulás és hűtlenség nélkül kétségbe hozni merészelhetné; ha ez így van, a föltett kérdés is döntve van, s bizonnyal a képtelenségnél is nagyobb képtelenség arról ábrándozni, hogy Magyarhonban a közigazgatási nem a most érintett szempontból, hanem philologiai becsmérelgetés, vagy etymologicus búvárokodások, avagy ki tudná minő milleniumi szemképrázatások igényei szerint választassák, s nemcsak képtelenség, hanem jogtalanság s bűn volna Magyarhonban a magyar nemzet historiai joga ellenében akármi más érdeket, jogot követelő hatalom gyanánt felállítani; mintha bizony az, hogy a magyarok földje kit ural, még be nem végzett tény, még meg nem oldott csomó, avagy vitatható kérdés lehetne. Nem, nem! legyen éjszakon avagy keleten, de azon sáskaseregnek még teremni kell, mely a magyarnak fennragyogó napját örök homályba boríthassa; addig pedig, míg dalnokunk szavai szeit ”Él magyar, áll Buda még!”, addig Magyarhonban a közigazgatás, vagyis közélet nyelve, élő nyelvek közül más soha nem lehet, mint magyar.” ...”Természetes következtetés,

hogya a magyar közigazgatási nyelv, a közélet minden ágának, mindennek, ami polgári értelemben véve actus publicus, magyarnak kell lennie; s a köznevelésnek épp úgy, amint eddig latin alapra volt fektetve, magyar alapra kell építenie mert minden, ki e honban lakik, joggal megkívánhatja, hogy a közélet cselekvényeire képesítsék... Minden kornak megvan saját eszméje, mely egy világrésznek életszükségleteiből önként fejlődve ki, oly világerővel hat, hogy nincs nemzet, mely attól magát elkülönözni képes legyen. Nézzük a sajátságos elemeket, mik a magyart, itt az európai polgárosodás határvonalán a nyugati eszméktől mintegy elszigetelni látszottak, ... gondoljuk meg az elfoglalt ország felosztásában személyesített nemzetcsaládi viszonyokat s az ázsiai jellemmel rokon ázsiai népszokásokat és emlékezzünk mindezeknek dacára, miként kellett engednünk a kereszténységnek, a frank capitulárék eszméinek, az alkotmányunkkal oly merőben ellenkező feudalizmusnak, a boldogtalan ösiségnek, a reformációnak... s miután mindezt végig gondoltuk és meggondoltuk, miként e szavak "személyszabadság, földszabadság" korunk hatalmas világeszméje és megemlékeztünk, miként a földnek felszabadítása szabad egyezés útján e világon sehol egészen végbe nem ment, a kényszerítő törvényt sehol a világon ki nem kerülte, szívre kezünket, uraim! hisszük-e, hogy mi kikerülhetjük?" (Pesti Hirlap)

"Én pedig újra mondom, hogy szerelmes vagyok a municipális szabadságba, még pedig annyira, hogy mintsem a megye megszűnjék, később vagyok inkább a ministeriális törvényt is megbuktatni igyekezni." (Kossuth Iratai)
"A nemzet rendeltetése teljesülni fog - a reform gátloiról szólva - velük és általuk, ha nekik tetszik; nélkülök, sőt ellenök, ha kell." (Pesti Hirlap)

Az idézett szemelvények célja felidézni a reform korszakot a politikai emlékezés, az idő és a tények távlatának ködéből abban a reményben, hogy tanulunk azokból és a tanultak még ma is felhasználhatók jövőnk alakításában. A reformkor öröksége volt, hogy a Magyar hon 13 millió lakosából csak 5 millió volt magyar s a többi 8 millió vagy hét más nép között oszlott meg, akiket akkor már, kívülről vagy belülről, a magyar célokkal ellentétes törekvések vezettek. A reformkorszak mindkét vezéralakjának politikája, elképzelése az ország politikai jövőjét illetően sikertelen volt. Társadalmi és gazdasági kérdésben, akkoriban vagy későbbben, Széchenyi több javaslata megvalósult. A kezdetben mindkettő népszerű volt, később az események alakulása miatt, mindketten elvesztették követőinek nagy részét. Noha Széchenyi reform céljaihoz újakat vagy másokat Kossuth nem javasolt, az a modorbeli, vagy taktikai különbség, ami kettejük között volt, elégnék bizonyult elválasztani és ellenfelekké tenni őket, sőt a nemzet nagy részét is szembe állítani egymással. Többen rámutattak arra, hogy ennek egyik fő oka Kossuth liberalizmusa volt. Kossuth liberalizmusa teljesen európai liberalizmus volt mind elvileg, mind lelkileg. De annak pontjai Kossuth

SZÉCHENYI ISTVÁN-EMLÉKÉV HALÁLÁNAK 150. ÉVFORDULÓJÁN

Barabás Miklós festménye

száma mindenkor, vagy legtöbbször döntőek voltak. Széchenyi viszont mindenkor magyar példákat használt, azokból indult ki s mindig azoknál maradt érveiben, javaslatai megokolásaiban. Úgy annyira, hogy ellenzéke maradisággal vádolta, aki nem is ismeri a világ gondolkodását. A tragikus elkülönülés Kossuth és Széchenyi között elég volt ahhoz is, hogy Bécs, a kamarilla és főleg a hatalomra kerülő cseh kormányzó réteg megakadályozhatott minden békés összefogást, ami később a Király és Magyarország között lehetségessé vált.

Ma nincs "bécsi politika", nincs kamarilla, a magyar hon független. Van ugyan egy Európai Unió, s mint tapasztalhatjuk a múltból, ott leng egy magyar ellenes politika új formában, új szereplőkkel. Van-e valami, amit azonban a reformkor magyarjaitól tanulhatunk s amit a mai körülmények között is felhasználhatunk? Én szeretném remélni, hogy igen. Elsősorban az, amit a reform kornak nem sikerült megvalósítani: a mindenkori politikai módszerek, az érzelmi és az értelmi érvek világos látását, a képességet legalább egyes célok megvalósításáért összefogni és egy távlati nemzeti politika kialakítására nevelni önmagunkat. Ezzel elérjük azt is, hogy idegen erők éket ne verhessenek és ne győzhessenek csupán a magyarság belső civakodása miatt. Új tervek kialakítása nagyon is szükséges a születések csökkenésének megállítására, a szegények, az állástalanok sorsának változtatására, a trianoni leszakított magyarság gazdasági, szellemi és lelki erősítésére, valamint közös tervek, intézmények alakítására. A kérdés, amire végül is feleletet kell adni, nem más, mint lehet-e végülis Széchenyi nemzete mai híveinek, Kossuth népe mai híveinek, a magyar hon népének közösségét megteremtteni?

ISTEN ÉLTESSE A 80 ÉVES CSOÓRI SÁNDORT!

“Zámolyon születtem, tizenkét évig itt éltem a faluban. Minden olyan elemi élményt, amit egy fiatal gyerek magába összeszedhet, azt itt szedtem össze. Mindent, amit a paraszti életről tudni kell. Hallgattam az öregeket, a történeteket. Ugyanúgy dolgoztam, mint a többi fiú, hol az állatokkal, hol kint a mezőn. Innét éreztem meg, hogy van egy világ, s ezen a világon túl még lehet egy másik világ is. Nagyon ritkán fölmegettünk a református templom tornyába, s onnan a magasból egészen másként mutatott Zámoly tájéka. Pápara pedig azért gondoltam, hogy elmehetnénk, mert minden, ami a szellemi világhoz tartozik, az ott érintett meg.”

Csóóri Sándor 1930. február 3-án született földműves családban. “Elemi iskoláit szülőfalujában végezte. 1942-ben a népi írók által kezdeményezett Országos Falusi Tehetségkutató Intézet segítségével Pápara került középiskolába.

Itt érettségizett 1950-ben a Református Kollégiumban. 1950-ben munkatársa lett a *Pápai Néplap* című újságnak, majd a Veszprém megyei *Népújságnak*... 1953 augusztusában 14 verse jelent meg egyszerre. Ekkor figyelt föl költészetére a kritika. 1953–54-ben az *Irodalmi Újság*, 1954-ben a *Szabad Ifjúság* munkatársa. 1955–56-ban az *Új Hang* versrovatának szerkesztője... 1958-tól szabadfoglalkozású író 1968-ig, közben 1962–63-ban a *Jövő Mérnöke* című lap munkatársa. 1968-tól 1988-ig a MAFILM dramaturgja.

Az 1980-as évektől a szellemi és politikai ellenzék egyik vezetője, a monori (1985) és a lakitelki tanácskozás (1987) előkészítője. 1987-ben a Magyar Demokrata Fórum alapító tagja, 1988–93 között elnökségi tag. 1988-tól 1992-ig a kéthetenként megjelenő *Hitel* című irodalmi és társadalmi folyóirat szerkesztő bizottságának elnöke. 1990-ben megkapja a Kossuth-díjat, amelyet korábban ellenzéki magatartása miatt tagadtak meg tőle. 1997-ben Sára Sándorral és Kósa Ferencsel Magyar Örökség Díjat kap a *Tízezer nap* című filmért.

1991-től 2000-ig a Magyarok Világszövetségének elnöke, 1992-től emellett a *Hitel* főszerkesztője.”

GÖRÖMBEI ANDRÁS

CSOÓRI SÁNDOR

ANYÁM
FEKETE RÓZSA

MY MOTHER IS
A BLACK ROSE

Anyámnak fáj a feje -
nem iszik feketét.
Anyámnak fáj a feje -
nem szed be porokat:
szótlanabb sápadtsággal
feji meg tehenét,
szótlanabb sápadtsággal
söpröget, mosogat.

Anyámra durván szólnak
jött-ment idegenek?
Anyám az ijedségtől
dadog és bereked.
Sötét kendőjét vonván,
magányát húzná össze:
ne bántsa többé senki,
félelmét ne tetőzze.

Anyám utakon lépdél,
s nem jut el sehova.
Szegénység csillagától
sebes a homloka.
Vállára még az orgona-
virág is úgy szakad,
mintha csak teher volna,
jóságú kárhozat.

Nyár van égen és földön,
zene szól, muzsika,
anyám csönd-sivatagján
el kell pusztulnia.
Gépek, gyártmányok zengnek
csodáktól szélütötten,
de egy se futna hozzá:
”segítetek, azért jöttem”.

Anyámnak fáj a feje -
anyámnak fáj a Semmi.
Anyám fekete rózsza,
nem tud kiszínesedni.
Egy éjjel földre roskad,
megtört lesz majd, kicsi -
Bejön egy madár érte,
s csőrében elviszi.

My Mother has a headache
she doesn't drink black coffee—
My Mother has a headache
she doesn't take any pills:
she's more speechless, very pale
as she milks her cows,
she's more speechless, very pale
as she sweeps, does dishes.

Interloper strangers dare to
threat my Mother rudely?
Mother gets so frightened
that she hoarsely stutters.
Huddling under a dark shawl
she hides her loneliness:
so as not to be injured,
to silence her fearfulness.

My Mother walks on old paths
and yet she gets nowhere.
By the star of poverty
Her forehead is wounded;
Petals of the lilac bush settle
On her shoulders
like it was some heavy load,
sweet-smelling damnation.

Summer is on earth and sky,
music can be heard,
In her desert-quietness
My Mother must perish
Machines and gadgets roar
disrupted by miracles,
no one will run to her:
“I have come to you to help.”

My Mother has a headache —
The nothingness aches in her,
My Mother is a black rose
she can't retain any colours
Some night she will fall down and
become broken, shrunken
A small bird will take her
in its tiny beak away.

Free translation by Rózsa Dancs

TÖKÉS LÁSZLÓ

LEVÉLFÉLE CSOÓRI SÁNDORHOZ

1954-ig megyek vissza. Abba az időbe, amikor tüneményszerűen „híres fiatal költő” lettél, és – amiképpen az idő is visszaigazolta – egészen megérdemelten tüntettek ki József Attila-díjjal.

Előre nem látható módon, a zavarba ejtő hatalom „kegyéből”, a nagyérdemű Bölöni György és az atyja örökségét hordozó Móricz Virág kitüntető társaságában, a Trianonban/Párizsban (1920, 1947) brutálisan megszakított történelmi és nemzeti folytonosság helyreállításának tétova lehetőségét jelentő írószövetségi küldöttjárás részeseként: ekkor indultál el Erdély (újra-)felfedezésének útján, amelyen a megszállottak hűségével mindmáig jársz.

Németh László felfedezőútját folytattad. A mamaiai királyi üdülő és az augusztus 23-i román nemzeti ünnep dísztribünjének obligát érintésével, Zaharia Stancu írószövetségi elnök visszatartó protokolláris „vendégszeretetét” leküzdve, leleményes bölcsességgel és diplomáciai érzékeléssel verkedtetted ki magatokat a balkáni kedvességgel marasztaló Regát ölelő karjaiból, hogy a világháborút követő tilalom hosszú éveit után – igaz magyarként – végre Erdély földjére lépjetelek. Hogyha nem tévedek, ez lett életednek az a meghatározó útja, melyen elindulva, „országos” költőből nemzeti Költővé emelkedted. „Vissza, vissza, de hova vissza?” – kérdezed, amikor már „csak napok vannak: delek, esték, / egybemosódó züllött reggelek”; kérdezed egy „beteg lelkületű országban”, ahol csak „kallódók, meghasonlottak, önpusztítók szédelegnek a társadalom minden rétegében”, akik „a közérzet, az erkölcs, a mélyre süllyedt remény állapotában”, „az ország albérlőinek érzik magukat”; kérdezed – „hátracsavart fejjel” – „a félresiklatott remény évszázadában”.

„Vissza, vissza, de hova vissza?” – kérdezed „az erőtlenszabadok” álmodásával, „oly korban”, amikor „márcsak egészen kevés szó maradt, amely ragaszkodik még saját hitéhez” –, és kínzó kérdéseidre való feleletképpen, Bölönivel és Móricz Virággal, Sütővel és Tamási Áronnal, Illyés Gyula örököseképpen: visszatalálsz Erdélybe.

Vissza: Szilágysomlyóra, Pusztakamarásra, Sztánára, Csucsára és – a Lupeninek nevezett – Farkaslakára. Vissza: Kós Károly elfeledett „kalotaszegi köztársaságába”, Makkai Sándor „Holt-tengeri vidékére”, és vissza Sütő András „belső anyaországába: Autonómiába”.

Az egynegyed évezrede, a partiumi Érsemjénben világra jött Kazinczy Ferenc Erdélyi leveleinek „Előbeszédében” veti papírra azt a drámai megállapítást, hogy: „Magyarország nem ismeri Erdélyt”. Az 1800-as évek elején anyanyelvünk nagy „reformátora” a korabeli királyi Magyarország újkori Julianusaként indult az országnyi „terra incognita” – az ismeretlen Erdély – meghódítására: a feledékeny nemzet régi adósságát törleszteni a Habsburg-impérium által elszakított, feledésre ítélt „Részek”, az édeni távolságba szakadt

„Tündérbert” iránt.

A történelem kísértetiesen ismétlődik. Te voltál az, aki – ki tudja, hányadszor és hányadikként – elődeidtól átvetted a történelmi stafétát. Aki Julianus barát és Kazinczy Ferenc nyomdokába lépve ismét elindultál határon túlra szakadt véreid megkeresésére. Jeleseink legjobbjával együtt élére álltál annak a nemzeti missziónak, mely leküzdve a kádári amnéziát, valamint vállalva a „nemkívánatos személyeknek” kijáró román hatósági zaklatásokat és a honi hátrátételt, a majdani rendszerváltozást messze megelőzve, egyengette a határok fölötti nemzet-egyesítés göröngyös útját. Rendszerváltozás. Magyar Demokrata Fórum. Szabad választások. Erdélyi tüntetés. Sopronpusztai határnyitás. Temesvár, 1989. Magyarok Világszövetsége. Magyar világtalálkozó. Millecentenárium és Magyar Millennium. Duna Televízió: a „magasból” földre szálló haza és az „egy a nemzet” ezredvégi reménysége... Mind megannyi esemény, állomás és történet, jövőt érlelő küzdelem, munka és építkezés, melyben előttünk jártál, szóltál és tettél, fegyver- és bajtársunk voltál – cselekvő alanya és hiteles tanúja lettél egy olyan, még ma is kinnal vajúdo folyamatnak, mely – szavaidat parafrázálva – egy nemzet alatti és egy nemzetben kívül eső réteget emel be a magára találó nemzetbe. Lehet, hogy az emelkedett alkalom és a hozzá magasztosuló gondolat még azt is igaznak hiszi és reméli, ami valójában még nem az. 2004. december 5. napjának „önkéntes Trianonja”, valamint az általad vezetett világszövetség vert hadainak látványa – mindenestre – erre vallanak.

Csüggesztő kételyeinkben és reánk váró harcainkban mindazonáltal a Te költői önarcképedet formázó verssoraidból meríthetünk erőt és látást: „De bent, magamban, szabad vagyok, mint senki más. Az vagyok, ami a végtelenség szeretne lenni: magáraébredt arc és mámoros várakozások színhelye újra s mindig.” Újra s mindig!

Gabriella Horváth Fisher: Jason. Bronze. Life Size, Poured Free Hand

DANCS RÓZSA

IN MEMORIAM RÉKAI KATI (1921 – 2010)

Megint szegényebbek lettünk. Rékai Kati hagyta ránk gazdag szellemi örökségét és hunyta le örökre a szemét.

„Látjátok, feleim,...” idézhetnők a költőt, mert valóban: ilyen az ember! Egyedüli és pótolhatatlan. Rékai Katit sem pótolhatja már senki. Ő volt az az asszony, aki mindenütt jelen volt, ahol kultúráról, irodalomról – valami szépről esett szó. Ő volt az az asszony, aki egy közös ismerősünk szerint „mindig adott, de soha nem kért cserébe semmit” senkitől. Ő volt az az asszony, aki nem magyar körökben is ki tudott nyitni minden ajtót a magyarok számára. Kulturális nagykövete volt a kanadai irodalomnak. Könyvek tömkelegét szállította tengerentúlra, Távolkeletre vagy a déli féltekékre és maga is repült velük, kiállításokat szervezett és boldog volt, hogy beszélhetett bárkinek fogadott hazájáról.

Rékai Katit mindenki szerette, mert soha nem panaszkodott, soha nem vádolt, soha nem fájt neki semmi. Kati boldog volt, hogy gazdag élményeit, amelyekkel megáldotta az élet, beleírhatta könyveibe. Kedvenc állatai váltak könyvei hőségévé, s mert annyira kedvesek voltak, megszerettette a világgal őket és velük a világot. Mickey, Taggy, Puppo és Cica mint idegenvezetők gyermekek tízezreivel fedeztették fel nemcsak Budapestet, hanem a kanadai ezer sziget vidékét, Montreáltól Bécsig és Párizsig a legtöbb nagy világvárost. Szűkebb otthona, Toronto életének minden fontosabb mozzanatát, eseményét és átalakulását nyomon követte könyveiben, mindig felújított adatokkal egészítve ki az előző kiadványokat. Ifjúsági, illetőleg gyermekkönyveit több nyelvre lefordították, így a kínai gyermekek éppen úgy megismerhették a világot belőlük, mint a spanyolok, olaszok vagy a csehek. Munkáit bábszínházak is feldolgozták és előadták, és megjelentek Braille fordításban is.

Kati gyűjtötte olvasóinak a véleményét, leveleit és

legalább akkora becsben tartotta őket, mint a munkássága elismeréséül kapott kitüntetéseit.

Rékai Kati Budapesten született 1921. október 20-án. Magyarországot 1948-ban hagyta el orvos férjével és két kislányával. Két évi párizsi tartózkodás után, 1950-ben a család Torontóba érkezett, ahol letelepedve alkalmazkodtak a körülményekhez. Kati legalább annyira szerette fogadott hazáját, mint szülőföldjét. Vallotta, hogy “Az élettől a legtöbbet kaptam: nagyon művelt családba születtem, egy nagyon intelligens és tehetséges sebészhez mentem feleségül, szültem két kislányt, van két ragyogó vóm, öt gyönyörű unokám, akik a legjobb barátaim is, és mindenekfölött, megadatott az alkalom, hogy Kanadában éljek és kanadainak vallhatom magam.” 1957-ben Dr. Rékai János a fivérével, Dr. Rékai Pállal megalapította a Central Hospital néven legendás hírűvé vált torontói kórházat, amelyben minden beteget anyanyelvén kezeltek. Legalább harminc nyelven szólalhattak meg az ápolásra szorulóknak ebben a kórházban, ami talán az egész világon páratlan létesítmény volt. Férjének és sógorának erre a megvalósítására Kati rendkívül büszke volt. A Rékai-fivérek halála után is ápolta emléküket, a kórházból alakult szociális otthonát sajátjának is tekintette, anyagilag, erkölcsileg támogatta. A Rékai nevet ösztöndíjak alapításával is öregbítette.

Rékai Kati életében sokfelé dolgozott, legutóbb a torontói Magyar Rádióknak volt szerkesztője és a Kaleidoszkóp c. kulturális folyóiratnak könyvrovatvezetője.

Munkásságáért nagyon sok elismerést kapott Kanadában és külföldön egyaránt, ezek közül a legfontosabb a Kanada Érdemrend, amelyet haláláig boldogan viselt. És, mert már múlt időben beszélünk róla, megint a költőre kell gondolnunk, aki az elmúlásba simuló életet olyan egyszerű és fájdalmas gyönyörűséggel búcsúztatja:

Édes barátaim, olyan ez éppen,
mint az az ember ottan a mesében.
Az élet egyszer csak őrája gondolt,
mi meg mesélni kezdtünk róla: „Hol volt...”,
majd rázuhant a mázsás, szörnyű mennybolt,
s mi ezt meséljük róla sírva: „Nem volt...”
Úgy fekszik ő, ki küzdve tört a jobbra,
mint önmagának dermedt-néma szobra.
Nem kelti föl se könny, se szó, se vegyszer.
Hol volt, hol nem volt a világon egyszer.”

(Kosztolányi Dezső: Halotti beszéd)

KITÜNTETÉSEI:

Sierhey Khamara Ziniak Award, for excellence in multilingual journalism, 1996.

Order of Canada, for the introduction and promotion of Canadian cities and European countries through the eyes of four animals Mickey, Taggy, Puppo and Cica, each of which represents a part of Canadian mosaic, 1993.

Prix St. Exupéry, for *Les aventures de Mickey, Taggy, Puppo and Cica a la découverte de la France*, awarded in Paris, France, 1988.

CATHERINE (KATI) REKAI C.M., O.M., K.ST.L.

was born in Budapest, Hungary, which she left in 1948. She arrived in Toronto via Paris, France in 1950, with her husband and two young daughters. In 1957 her surgeon husband, with his brother founded Central Hospital, Canada's first active treatment hospital serving its patients in over 30 languages.

Exposure to a multicultural society, travels, and her friends around the world inspired Reikai to put in writing her love for Canada, her desire to convey it to children of the world. She wanted as well, to introduce Canadian children to the history of other countries from where their friends perhaps came from or that they would visit in the future. Over 24 years, the adventures of Mickey, Taggy, Puppo and Cica and their discoveries in Toronto, Ottawa, Montreal, Brockville, The Thousand Islands, Kingston, Budapest, Vienna, Switzerland, The Netherlands, France, Italy, Greece and The Gardiner Museum have been translated into French, Polish, Romanian, Hungarian, Braille, and have been used in schools and libraries, as well as performed on the puppet stage.

With the cooperation of its Foreign Affairs Committee, she organized Canadian Book Exhibitions in national and university libraries around the world, promoting Canadian authors abroad. Her comments about life: "I have had the best of both worlds, as I was born into a family of intellectuals in Hungary, married a highly intelligent and talented surgeon, have two daughters, two son-in-laws, and five grandchildren as best friends, and most of all I have the privilege of living in Canada and being a Canadian.

Kati Reikai died February 1, 2010.

PUBLICATIONS: *The Adventures of Mickey, Taggy, Puppo and Cica and how they discover Toronto, Ottawa, Montreal, Kingston, Brockville etc.* Toronto: Canadian Stage & Arts Publication, 1974-1996.

AWARDS: *Sierhey Khamara Ziniak Award*, for excellence in multilingual journalism, 1996.

Order of Canada, for the introduction and promotion of Canadian cities and European countries through the eyes of four animals Mickey, Taggy, Puppo and Cica, each of which represents a part of Canadian mosaic, 1993.

Prix St. Exupéry, for Les aventures de Mickey, Taggy, Puppo and Cica a la découverte de la France, awarded in Paris, France, 1988.

Mickey

Taggy

Cica

Puppo

KATI REKAI

THE ADVENTURES OF MICKEY, TAGGY, PUPPO AND CICA, AND HOW THEY DISCOVER BRITISH COLUMBIA

... Chouchou, Meena, Skylet and the others looked at Cica.

"Yes, I have a question," said Cica. "Could we go to Whistler? I've heard so much about it, especially now, since it has been awarded the 2010 Winter Olympic Games."

"Of course", said the farmer. "That's a good idea and it is not very far from here. Let's take my car and I'll drive you there!"

Taggy, Puppo, Cica, Skylet, Speaker, Chouchou, and Meena, became very excited. They all liked to skate and ski and had heard so much about Whistler.

They were lucky that the farmer drove them there, where lots of construction had already begun for the 2010 Winter Olympic Games. Not every winter olympic sport event will be seen here. Some will be seen in Vancouver, like skating, but of course, skiing, curling, snowboarding and other events will be held at Whistler.

"About 40 years ago they started to develop this ski area and built the first ski lift at that time. Now you will love it, it is such a wonderful place to ski. If you go to the Whistler Museum, you'll learn all about it's history," explained the farmer.

When they arrived at Whistler, Cica remembered that the new Hilton Hotel had been built there and since they had travelled to so many places in Europe and always stayed at the Hiltons, she thought that it would be great to stay there in Whistler as well.

So the farmer drove them to the recently opened Hilton Hotel. While they were taking their luggage out of the car, they heard somebody calling them in a cheerful voice.

"Hi, welcome. How wonderful to meet you... here!"

To their amazement the voice belonged to ZhuZhu, their missing friend from China, who had moved from Calgary to Whistler.

"How perfect to find you here!" they all exclaimed.

"We were looking for you in Calgary, because your friend LinLin is worried that she hasn't been able to get in touch with you for so long."

“It is really stupid of me not to have called her, but I was so excited when we received the news that the 2010 Winter Olympic Games will be held here, that I called the organizers and asked them whether I could be of any help. I was told that of course they would be happy to have me. Unfortunately I left LinLin’s phone number at home. So here I am enjoying this magical place. I do work hard but I would be happy to show you around.”

“That’s wonderful, because I really have to go back to the farm,” said the farmer.

He shook hands with his old and new friends from Toronto and Ottawa and drove away.

The days spent at Whistler were amazing. Not only were the ski-run adventures on two mountains magnificent, but when exploring the town, they met musicians, jugglers and actors. But the most important thing to do was to call LinLin in China to tell her that they had found her friend ZhuZhu.

“That’s right! I should call her, but as I told you I don’t have her phone number. I left it in Calgary,” said ZhuZhu.

Of course Cica had her number. She dialed it on the

cellphone and handed it to ZhuZhu.

“Hi LinLin! I am so sorry, I didn’t call you earlier, but I didn’t have your phone number with me. How are you, what are you doing? Don’t you want to visit me?” asked ZhuZhu in a jumble of words.

“I am working on the 2010 Winter Olympic Games, which will take place here at Whistler. Your Games are over so you could come to visit and tell us about your experiences with the summer Olympics in Beijing,” said ZhuZhu.

“Thank you very much, that is a wonderful invitation. I’ll be there! E-mail me your address. Bye, bye! I have to go,” said LinLin as she hung up her end of the line in China.

The days at Whistler were unforgettable. On July 1st, Whistler celebrated Canada Day with a parade. If they would have stayed a couple of months more, they could have taken part in the Whistler Classical Music Festival, high up on the slopes of Whistler’s mountains. But they couldn’t stay that long.

In a few days they boarded an Air Canada airplane in Vancouver.

The Friends in B.C.

DR. KABDEBŐ LÓRÁNT

PÓSA ZOLTÁN PÉTERFI VILMOS-DÍJA

Pósa Zoltán 2010. március 17-én, szerdán délelőtt 11-kor a Magyar Írószövetség Választmányi Ülésének első, nyilvános napirendi pontjaként átvette a Péterfy Vilmos életmű-díjat, azoknak az íróknak, a Kossuth-díjra érett alkotóknak elismerését, akiket a szocialista-liberális kormány nem részesít (ett) semmiféle kitüntetésben március 15-én, a szövetség helyiségében (Magyarország, Budapest, VI. Bajza u 18). Ebből az alkalomból értékelem a többek között általam fölfedezett Pósa Zoltán József Attila (2000)-díjas író-költő három művét.

Pósa Zoltán az az ember, aki magánéletében és írói nivoltában egyként mindig beletenyerelem valamibe. Az önsorsrontók nemzetségébe tartozna, ha nem élne benne valamilyen csodálatos küldetéstudat, mondjam úgy: égi szikra (Schiller-Beethoven kifejezésével: Götterfunken), ami mindig erőt ad számára, hogy a rontás ellenében a kiemelkedés, az önmegformálás, (Németh László szép kifejezésével:) az életreményre lobbanás példázatát mutathassa fel. Magánemberként és íróként egyszerre.

Egyszerre, mert benne szétválaszthatatlanul egyesülve él személyes létezése, közösségi öntudatos hovatartozás tudata és írói lényege. Összeforrvá. Példát mutatva. Ő az ellen-balek és az ellen-lúzer. Körötte minden összeesküszik pusztítására, letiprására – ő mégis kivágja magát, a maga naiv egyenességével szembeszáll minden pusztító erővel. És csodák-csodájára: állva marad. Életben marad. Ember marad: magyarként és családapaként. És mindezt szakadozottan, dadogva leírja. Mint az amerikai minimal art mesterei, akik szintén a tudás és élet mélységeit megjárva a lehető legtermészetesebben számolnak be olvasóiknak: itt vagyunk, élünk ám, és van remény.

Pósa Zoltán körül a mély diktatúra és a langymeleg tenyészés szellemi és erkölcsi leprája szövevényt alkotott. Ő, mint naiv Parsifal átvágta magát a kísértések között. És amit ő nem mert tudni magánemberként, azt tudatosította íróként, költőként. Őszintén és hiábavalóan. Ugyanis ő csodálkozott legjobban azon, hogy egyetlen fórum sem közölte. Maradtak az írások asztalfiókjában. A korszak legértékesebb, mert kozmetikázatlan dokumentumaiként.

Amikor megtisztelt az *Aranykori tekercek* vaskos kötetével, kérdésemre (mennyi ideig írtad mindezt?) bölcs tömörséggel ennyit mondott: egy életen át. És volt ekkor már 60 éves. És ennél pontosabban megfogalmazni sem lehetne nemcsak ennek a könyvnek, de egész életművének a lényegét.

Életműve: a múlt romhalmaza. Ő az a trójai túlélő, aki Szabó Magda A pillanat című regényében évtizedek múlva visszatér szétnézni Trója romjai közé. Mindketten, Magda is, Zoltán is: Trója pusztulását nem távozva-menekülve élték

meg. Hanem bennük, magukban égett szét Trója, és bennük magukban maradtak meg az üszkös romok. Pósa Zoltán prózája: valóságos életmentés.

Akkor vált felnőtté, amikor mindnyájan csodálva olvastuk Sartre műveit, de nálunk még csak kevesen tudták-sejtették (mint például Ferenczi László barátom), hogy mily csalfa példaképre vetettük tekintetünket. Ma már a történészek bizonyítják, hogy Sartre valójában a szellem árulója volt, és valahai barátja, utóbb ellenfele, az akkor hozzánk csak vitatva engedett Camus és a publicista Raymond Aron voltak azok, akik a szabadság szellemének megszenvedett bajnokai lehettek. Ebben a mi kis debreceni egyetemi világunkban kicsiben ugyanezt a belső harcot élte át Pósa Zoltán és a mellőle elhullott kis csapat. Pósa és Kulcsár Szabó Ernő maradtak életben ebből a szörnyű csapdából. A későbbi író és a tudós. Az egyik egy időre nyugatra menekült, Pósa meg az alkoholba. Regényfolyama többi szereplői meg is maradtak ebben a pusztulásformában. Megmaradtak önsorsrontóknak.

Pósa csodával határos módon életben maradt. Camus lelki-szellemi erejével, erkölcsi bátorságával. És mert Istene hitt őbenne. És megadta neki a hit kegyelmét, és a goethei-bibliai-lóti szerencsét: találkozott az ewige Weiblichkeit, az örök nőiség ideájának életében és regényeiben megformált földi valóságával. Faust-Peer Gynt Gretchen-Solveigjét. Szövegeiben nevesítve: Barna Mártát.

Ez az, amit költőként küzdött ki a maga számára. A prózaíró dokumentálta az elmúlt kegyetlen világot, és az abban életük értelmére rákérdező fiatalokat. Regényében benne szerepelnek – dokumentumokként – az akkor elhallgattatott versei is. Majd felszárnyal a vers, a lelket megformáló, a hitre rátaláló. Így, összeszerkesztve hitelesíti egymást az alkotó két fele: a költő és a prózateremtő.

Legújabb prózája, *Az ifjúság maradéka* ennek a mélyből való felszállásnak a története. Annak a pillanatnak a dokumentálása Pósa módszerével, amikor úgy hírlett, rendszerváltozás történt, az őskori maradványok összeállhatnának nálunk nemzeti bibliává. Valóságos nép, valóságos történetévé. Hittük, reméltük. Ma már tudjuk, nem így történt. Ennek a nem így történt-nek az eseményességét mondja el ez a könyv. A langymeleg protekcionizmus hogyan fojtotta meg a jót akaró vágyakat. Emberek, sorsok végleges elsüllyedését mondja el egy vidéki újság körüli életlázat bemutatásával.

A főszereplő, Máté itt csak epizód figura – de ő a viszonyítási pont. Istene példáját követve ő harmadnapon feltámadott. Benne és általa megnyilatkozik egyfajta mérték. Hogyan, miként? Erről majd az elkövetkező évtizedekben vallhat az író. Itt csak annyit mutat be, hogy mégis, mindennek ellenére lehet magyar és keresztény feltámadás.

És hogy ez a dokumentarista próza hiteles balzaci folyó, bizonyítja, hogy az elmúlt évtizedek jelentős írói, kritikusai, újságírói kísérik figyelmükkel ezeknek a szövegeknek a megszületését. Ez adja ki a mostani második

kötetet, a Pósa Zoltán breviáriumot. Élő (Jókai Anna, Kulcsár Szabó Ernő, Csontos János, Sebeők János, Petróczy Éva, Tarján Tamás, Erős Kinga) és halott (Hernádi Gyula, Gyurkovics Tibor, Szilassy Zoltán nagyságok) elemzései, vallomásai, figyelmező írásai sorjáznak ebben a kötetben.

És még egy: baráti jegyzetek. Azt a Pósa Zoltánt, akit ma már mint a magyar újságírás ifjú nagy öregjét, a Magyar Nemzet cikkíróját és a magyar próza mesterét tarthatjuk számon – íróársai és családi környezete emberi mivoltában is szeretreméltó társként köszöntik. A kötet emberi auráját szeretem leginkább, és ezt ajánlom olvasóim figyelmébe is.

PÓSA ZOLTÁN

ERDÉLY! ERDÉLY! ERDÉLY! SZENT TRANSZILVÁNIA

I. SZOVÁTA

Misztikus legendák lelke bűvös Erdély
Őeimnek földje, Magyarország gyöngye hús havasos
szentély

Itália nyáron svájci Alpok télen
Medvetónak tükrén megkettőzött éden
Menny és víz határán szabadtéri templom
Kör alakú völgyek, peremhegyen várrom
Tornyosul a szellem pihenője fölött
Parajdi és Görgényi zord havasok között
A szabad és magas égre száll a lélek
E csodavilágban én már sosem félek
Halhatatlanná tett a teremő Isten
Mert idevezérelt, ahol halál nincsen
Az élet győzelme itt örökkévaló
Az elmúlás fölött a kék égtakaró
Ránkterül örökre és soha nem sötét
Ég és Föld kötése az isteni pecsét
Magad vagy e csoda Szent Transzilvánia
Vasárnap teremtett Téged Isten Fia
Mert itt született meg ama Új Szövetésg
Isten és ember közt az örökös egység

Székelyföld, Szováta, 2008. július 16.

II. CSÍKSOMYLÓI MÁRIA

Óh Babba Mária somlyói Szűzanya
Tengerré szélesült hódolód sora
Együtt és egyedül Hozzád fohászok
Istenhez törekvők nyergen kapaszkodnak
Feléd Szent Háromság, s Szűzanya egy titkos
Ős frigyben egyesül szerzetes és táltos
Magyar, székely, palóc, úz, kun, hajdú, csángó
Nem szór szét bennünket többé idegen szó

Magyar s magyar közé nem ver éket senki
Szűz Babba Mária mondd, még mit kell tenni
Hogy ős Káinoktól ne rettegjen Ábel
Kerüljön el minket a nyelvrontó Babel
Csak a magyar nyelvben él a magyar nemzet
Mögöttünk a vég és jöjjön újabb kezdet

Székelyföld, Bucsin tető, 2008. július 17.

III. HÁROM PILLANATKÉP SZÉKELYFÖLDRŐL

Soha nem feledünk, legmagyarabb város
Misztikus Udvarhely, Vasszékelytől híros
Kakasos keresztes templomtornya páros
Vakulynak becézett Gyergyószék hidege
Hiába ölelné át a Nap melege
Hites magyar székely benne minden lakó
Szováta Görgényi zord havasok gyöngye
Medvetónak tükrén megkettőzött éden
Itália nyáron, svájci Alpok télen
Ős székely rabonbán nem magának való
Hunok maradvái és Árpád sarjai
Ősi egységünket senki ne kezdje ki

Székelyudvarhely, 2008. július 18.

IV. MADARASI HARGITA

(Ég felé tör bűvös kereszt)
Mennybe mutató feszület
A Szent Hegyen Isten vezet
Minden csúcsra zarándoklót
Égrámáig kapaszkodót
Madarasi Hargitán áll
Kettős magyarsáslós kereszt
Csúcsán ül a lélekmadár
És Jézus jön szembe veled
Elámulsz a bűvös csodán
Lábad előtt juhnyáj, csobán
Zábék, kertek és templomok
Mennyet ostromló várromok
Székelyföld mindig visszavár

Összeszűkülött magyar határ
 Mindnyájunk közös végzete
 A Szent Lélek üzenete
 Óvjátok a Szent Koronát
 Attila és Árpád hadát
 A Kárpátok varázskörét
 Annak is a legközepét
 Madarasi Szent Hargitát
 Babba Szűz Mária honát
 Csíksomlyói ősanyánkat
 Szegény Nagymagyar hazánkat

Szováta Hotel, 410-es szoba, 2008. július 18.

V. PARAJDI SÓBÁNYÁBAN

Sós barlangok mélyén profán hang dübörög
 Gyilkos horrorfüst és tiszta lég gomolyog
 Apokaliptikus tárnában rettegnek
 Négy oldalról bezárt zsvivajgó emberek
 Esznek isznak zúgnak labdázna tornáznak
 Ijedelmük elől szeszfollyamba bújnak
 Pedig okatlanul szűköl a félelmük
 Hiszen Atya, Fiú, Szent Lélek van velük
 Belső léleklángtól színezett kápolna
 Isten tekintetét a mélységbe vonja
 És ha Ő van velünk
 Akkor ki ellenünk?

Imádkozva várjuk hát a gyógyulásunk
 A sóbánya mélyén a feltámadásunk
Parajd-Szováta, 2008. július 19.

BARNA MÁRTÁNAK NÉVNAPJÁRA

Veled van értelme csak az életemnek
 Örök szerelemben velünk énekelnek
 Mindannyian, akik hasonlóan élnek
 Kapcsolatunk földi, szellemi és égi
 Vágyaink a világ tengelyéig szállnak
 Amikor ébrednek, csak érted és tőled
 Éledek életre várnak meghitt séták
 Reggelek és esték csodálatos évek
 Találkozásaink a közös múltunkkal
 És szembesülések régi önmagunkkal
 Ha nem felejtjük el örök céljainkat
 Nyugalom tölthet el, semmitől sem félünk
 Nem kell szégyenkezniük, ha tükörbe nézünk
 S újra felidézük gyermek álmainkat
 Erkölcsi elveink is szilárdan állnak
 Ha gyóntatószékhez vezet heti utunk
 Isten színe elé bátran járulhatunk
 Ezt csak veled együtt érhettem el mára
 Egyetlen szerelmem, szívem Barna Márta
Gyergyószárhegy, 2008. július 29-én, Márta napján

Gabriella Horváth Fisher

Genesis II - Ode to Voluptus. Bronze - Poured free hand

JÁNOS MISKA

FRANK VESZELY'S POETRY - MY TROUBLE BEAUTIFIED LIVES

Fotó: Katalin Sándor

The Canadian Hungarian literature, after its great flourishing in the seventies and eighties, has reached a declining stage in recent years. Because of lack of interest, and as a consequence of the aging guard of writers and their declining numbers, it is more and more rare nowadays to see the appearance of a lasting piece of work in creative poetry or prose. Frank Veszely's immense collection in both quality and scope, *My Trouble beautified Lives*, gives new hope for a renewed flowering of our literature.

Frank Veszely was born in Kispest, Hungary, in 1936. Actively participated in the 1956 revolution, and after it has been crushed, sought refuge in Canada. In his chosen land, at first logging, then railway work and taxi driving helped him lay the foundations for his future. After completing his university studies, he worked as a school teacher in Kamloops, British Columbia. Although he prepared seriously to become a poet since his youth, he appeared in print relatively late, after retirement. In 2004 he published in Hungary what may well be considered a life's work, a collection of tremendous vision. As it becomes apparent from the volume, he regarded poetry as a responsible calling all his life. His great predecessors, János Arany, Endre Ady, Attila József have inspired him to respect tradition and to speak the truth courageously. Like them, he cracks the whip „if needed, but showing a way to the future,” as he witnesses...

After graduating from the university (UBC, 1969), he lived for his profession. He had little contact with Hungarians abroad during these years. Only after retirement (1996), did he return to creative writing. By this time he walks life well grounded in science and philosophy. His view widens, his thoughts are expressed in swelling, sweeping poems, free verse, epic dramatic poetry, traditional couplets. He is trying to create a clear picture not only of his environment and his native country (to the latter he returns in spirit with increasing intensity), but of world power structures: religions, ideologies, the power of world finance, exposing their hypocritical pretensions. He summarizes these, and his giving directions to his nation, in a dramatic poem titled Discussions

with János Arany in 2000, Arany being a great XIX. century Hungarian national poet.

The poem, written in the accented lines of traditional Hungarian verse, bringing to life the language and the style of Arany, is a „dialogue” between the poet (in the role of the Old Patriot) and Arany. Veszely opens his soul to Arany, shedding light to questions of his exile, then brings up our nation's fate, its existential questions, and defines it all in the context of national and world history. “Our Saint Stephen exchanged sword for the Faith:/ our first king thus sealed our very sad fate./ Popes crowned and *sainted* him, and *blessed* his tent,/ demanding in exchange we pay *the tenth*./ So it went thereafter for quite a while –/ Threat'ning with hell they have promised the sky./ And so Rome's cardinals got dressed in gold,/ while our folk – taxed, shackled – toiled in the cold.”

Taking up the Catholic faith was supposed to guarantee a place for our Eastern nation among Westerners, and although we have lived up to the bargain and became westernized, the West did not and still regards us as strangers. We have remained „scant-numbered, orphan folk, no kin in sight, / cannot gain acceptance try as it might. / Stands in the doorway, to folks within woo, / in response what he gets: “Shoo away, shoo!” Veszely nails it down: the West has betrayed us, and in Trianon it has pronounced a death sentence on our nation.

„After the First World War, disarmed anon,/ armed hordes robbed our country *per Trianon*./ Richly rewarded by spoils *and our land*./ these treat us ever since with heavy hand./ “Make the Huns pay!” was the cry of “the peace,”/ tore up our thousand-year land piece by piece,/ and against what they left, laid claims – many:/ we paid more war debt than did Germany!/ Finding us truncated, poor and bereft,/ next chance they had, gave to Stalin the rest.”

After this Veszely expects neither good will nor help from the West, only exploitation.

“Thereafter deathly peace: silent cover.../ In their loud, noisy press, no word, ever!/ After all, *sacrificed lambs should not bleat* –/ much better if they just quietly bleed.../ And to question our fate? The sordid act?/ *That can't be done!* “*Not after the fact!*”/ Somehow we survive still, hobble along,/ stand in the doorway – have been all along –/ we knock on the door, “Europe, let us in!”/ and stand in their freeze though now “we're within.”/ (Perhaps it's just as well, for in their home/ we'd find ourselves in a domestic role!)”

He discusses the fading hope of regaining lost lands, but “this would be possible only if we/ multiplied more than our enemy.” He concludes: „While for our small country we fought and died, / strange folk within our lands *just multiplied*./ Righteous Romanians hold our lands with glee:/ “Lands should belong to the *majority!*”/ (All rules, of course, need some balance and checks:/ Magyar majorities given to Checks!)/ To those who in Europe's Union trust/ all these lessons have been obviously lost.” Hungarians, he believes,

can have a future, which he sees in improving the quality of the people and in cooperative endeavor. He expresses his concerns over the fate of the country in other poems as well, notably in "Transylvanian wake" and "This is not how I imagined." In the latter he writes, "You, who Europe thus defended,/ its corrupt faith with faith mended,/ by whom will you be defended?"

Veszely sees the world in the polarity of individual interest versus public interest, but perceives no real conflict between the two, for already the Greeks "served themselves and their community as one," and as individuals we are at our best when not selfishly self-serving. The "democracies" of both the East and the West are fake democracies. "Countries of the West ("good friends," they pretend),/ grab from each other whatever they can./ Mad as mad dogs they will fight for a bone:/ new source of wealth or an old one to own./ Loudly proclaim to be democracies,/ in fact, one and all, are *oligarchies*./ The rich and powerful in each one rule;/ bought politicians for more power drool./ Out the door goes public interest –/ the propagandists take care of the rest." The Communists are also fake: "communism's own comrades – all eight percent –/ rule with an iron fist without pretense:/ hold every power, police every soul,/ as their "justice," their gulags smell foul./ Like feudal lords they have their land-locked serfs,/ internal passports, and cement-block turfs./ Feeding their countryman concerted lies,/ town, country – every street – eyed by their spies./ Intelligentsia and middle class killed,/ fields and the factories slave-labor filled, having developed *their* oligarchy, what did they claim? To be democracy!" He sums up the situation thus:

"Interest and power; power and interest:/ these are the rulers of both East and West./ Sure enough, we do have strife by the score:/ bad adviser is interest to force./ In his world view, he also considers the big questions:/ Seeing what goes on world wide, the bloodshed,/ isn't it time that we collectively asked:/ If there's no shortage of ideals great,/ why aren't these realized? Why do these fail?"

First and foremost, he blames the the selfish, near-sighted individual:

"He, who pursues only *his* interest,/ with sin compounds his narrow-mindedness,/ aids every rascal, each knave that he sees,/ as long as that rascal's a rascal that pays./ "Money has no smell," "My dream's to get rich."/ Values and conscience these folks at once ditch./ This has gone on, we know, longer than should –/ we also know from this never comes good!/ Money is means. When it becomes the aim,/ greed – not man – is served, time and time again."

Although an atheist, Veszely does not blame religion or ideology for the world situation, rather the self-serving, brutal misuse of power:

"Alas, we've always known, not ideals/ are the real problem but their denials:/ Where the ideals have become corrupt,/ exploitation, like plague, will erupt;/ under the cloak of religious pretense,/ pastors fill pockets, laws serve

selfish ends./ Power and people ought not to duel –/ thus we return to the individual."

He spurs the individual to action in the cooperative spirit, for fundamentally everything depends on the individual. "What people achieved, all that what was done,/ had to be done piece by piece, one by one. / *Our own aspirations*: our will and our cause, / what really determines if we stand or fall. / Our small nation's fate may well be in doubt, / personal improvements can be brought about." He wants to awaken the individual's sense of responsibility:

"Our own lethargy, our disinterest,/ are the first things that we must lay to rest./ Collective spirit, the folks whom it guides,/ these are who're capable of sacrifice:/ these, who – for faith, fairness or wherewithal –/ what they would do for one, will do that for all. Veszely declares:

"Our only hope: active community, / else ill deeds are done with impunity. / Without it our freedoms will be lost as well: / wealth is not shared, and our problems just swell." At times of political stalemate, even when oppressed, the individual is always capable of self-improvement. He sums it up, saying:

"Wherever you'll be, there's something to do./ No help from outside? Self help is in you./ Public and private interests thus meet:/ Public spirited, we stand on our feet."

Veszely questions organized religion: "sic men on men the One God belief?" (Simple Simon asks the theologians.) His thoughts concerning the "loving God" are contained in the six page discourse, written in hexameters, entitled Letter to Béla Thaly. He works hard creating, as if to make up for the lost decades. He feels (and his health concerns remind him), that his being is at the edge of the abyss, „and today it is a sin to be silent." He writes in a documentary poem filled with wonderful imagery his life's story as an immigrant, (The Immigrant's saga), which ought to be considered compulsory reading for those seeking to live in another country..

Classic sonnets and complex, structured verses, faultless rhythms show his technical knowledge. "Rhymes have a much greater influence on a poem than I thought," he writes. Couplets or cross rhymes were all the same to me, as I could get into producing them with equal ease. But couplets lend an irresistible playfulness to verse, and only the cross rhymes are capable of setting the spring for the punchline, of laying the nest for the thought to hatch, making its delivery much more effective."

Veszely lives in Kamloops. Along with George Jonas, they may be the only ones in Canada that can translate with equal ease poetry or literary prose from Hungarian to English or from English to Hungarian. Several of Veszely's poems have appeared in both languages in Toronto's Kaleidoscope. Besides his own poems he translates others, retaining the original's quality and form alike. Wonderful color photographs enhance the book, which may be ordered from the author, fveszely@shaw.ca.

SZÉP VÁROS KOLOZSVÁR - ZENEI DÉLUTÁN

A **Kaleidoszkóp Irodalmi Kávézó** márciusi vendége Farkas Major Annamária erdélyi művésznő, Szentiványi György ismert kanadai zeneszerző és zongoraművész, valamint a torontóiak kedvelt énekese, Szűcs Béla volt. A művésznő kedvenc operettszerepeiből válogatott össze egy csokorralalót, amelyeket zongorakísérettel adott elő hatalmas sikerrel. Torontó szívében lévő Magyar Ház Mátyás Pincéje pillanatok alatt megtelt vendégekkel, a művésznő régi és újabb barátaival, rajongóival. A hangulat meghittsége emelte, hogy megjelent Annamária Kanadában élő fia és családja, köztük a két gyönyörű kisunoka is, a hat éves Erika és a négy éves Kirsten.

Fotó: Iványi Elemér

A Kolozsvárott született Farkas Major Annamária édesapja a valamikori Minerva Nyomda alapítója és vezérigazgatója volt. Nagypapa, Szabó József kalotaszegi

református pap, költő, író. Annamária már gyermekkorában magába szívta a különböző művészetek hatásait, főleg a kincses város légköre és Kalotaszeg gazdag folklórja hagyott életre szóló élményt benne. Tanulmányait Kolozsvárott végezte, ott mint másod éves zeneművészeti főiskolás hallgató versenyvizsga nyerteseként lett a Kolozsvári Magyar Opera énekese. Első nagy szerepe Lilla volt Strauss Kék Dunájában, majd ezt követte a Marica grófnő, Iluska a János vitézben, később a Mágna Miska c. darabban hol Rolla, hol Marcsa szerepét játszta. Ezenkívül énekelt Handel, Mozart és Schubert műveket is - nem csak a színpadon, hanem templomokban, többek között a torontói magyar templomokban is.

2002-ben zeneszerző férjével, Farkas Csaba fagottművésszel, a Kolozsvári Magyar Opera karmesterével visszahonosítást kérnek, és áttelepednek Magyarországra. Mezőhegyesen találják meg második otthonukat, ahonnan az operettprimadonna állandó kiszállásban él - látogatja a környék, Dél-Magyarország városait, falvait, Erdélybe és Kanadába utazik, hogy énekelhessen. A világ zenei nagykövetének érzi magát, aki az ének szárnyán viszi a szeretetet az összmagyarság minden tagjának. Igazi kulturális missziót teljesít. A Kaleidoszkóp Irodalmi Kávézó meghívásának örömmel tett eleget, hiszen így élő szóban átadhatta az otthoniak üdvözlését, a csanádapáti polgármester meghívását a kakasfesztiválra, Barcsa Anikó politikusszöveg, Kovács Sándor kolozsvári főesperes üzenetét, Herczeg Tamás szlovákiai költő könyveit.

Erika és Kirsten. Fotó: Roberto apuka

A műsor megható mozzanattal kezdődött: Annamária égi gyertyával a kezében, két kisunokája kíséretében vonult be a terembe és hárman elénekelték az Elindultam szép hazámból c. népdalt, majd a művésznő elmondta a Hun imát. A könnyekig meghatódott közönséget ezután az operettdallamok vidám hangjaival, Szentiványi György Seprűm, seprűm... kezdetű csárdásával ajándékozta meg a Farkas Major-Szentiványi duó, illetve a Farkas Major-Szentiványi-Szűcs trió. (D. R.)

NÁNDOR DREISZIGER PH.D.

**HUNGARY'S MIRACULOUS TRANSFORMATION
UNDER PRINCE TAKSONY, 955-970**

All Hungarians know that their country underwent a great transformation in the time of King Saint Stephen who ruled as the first apostolic king of Hungary from 1000 to 1038. It was St. Stephen who converted Hungarians to Christianity and established the Medieval feudal kingdom of Hungary. The country that he founded, much diminished in territory and changed in form, still exists today.

Few Hungarians know however that the ground-work for the changes St. Stephen accomplished was done not only during the rule of his still basically pagan father Prince Géza (ruled 970-997), but also during that of Stephen's grandfather, the still very much pagan Prince Taksony. The story of Hungary's miraculous transformation under Taksony is of interest to us as it helps us to clarify certain unanswered questions regarding the conquest of the Carpathian Basin by nomadic tribes from the east led by Prince Árpád at the end of the ninth century, a little over 11 centuries ago.

One of the important issues in regard to the "Hungarian conquest" is the question of the numbers of people involved, both the numbers of the conquerors and the numbers of the people who lived in the Carpathian Basin at the time of the conquest. In this connection we have to say that estimating the size of any population in the 9th century is problematic. The first census in post-Roman Europe was taken in England near the end of the 11th century, and it was not a census like the censuses we know. In the Carpathian Basin the first census that was anywhere similar to this English census was taken over 600 years later, in the early 18th century. Without censuses, estimating the size of populations is a guesswork. Still, estimates have been made — and they vary greatly.

There are those historians who give a high estimate of the conquering population and a low estimate of the population that lived in the Carpathian Basin. In fact, some historians say that the former was larger, possibly half a million, than the latter. Others insist that the conquerors could not have been more numerous than the local, the autochthonous population. And still others argue that the local population far outnumbered the newcomers. Some scholars have in fact argued that, when the conquerors settled in the new homeland, they made up only a minute fraction of the Carpathian Basin's total population.

How large that population might have been? It is difficult to estimate. Some historians have tried to estimate the 9th century population of the lands that became France later. They give the number "seven million". Though we think this number is too high, we also think that if the population of France was into the several millions at the time, the population of the equally fertile and resource-rich Carpathian

Basin could not have been much smaller. Our question is what does the story of the transformation of Hungary under Prince Taksony suggest about this demographic debate?

All schoolbooks about early Hungarian history tell us that during the first half of the 10th century Prince Árpád's successors and the rest of the realm's military elite lived on the proceeds of marauding expeditions to western and southern Europe. Their income included plunder, the capture of slaves and their sale, and the exaction of tribute under the threat of the desolation of the lands of the dukes or kings who didn't pay. In 955 a large marauding Hungarian army was defeated by Germanic forces near Augsburg. Though the defeat was not the first, it registered as a shock among Hungary's leaders. No more plundering expeditions were undertaken to the lands of Germanic peoples. Sensing the increasing weakness of Hungary's military, the Byzantines soon refused the pay the tribute they had been paying to keep the marauders away from their lands. A few more expeditions were undertaken, but the bankruptcy of this economic lifestyle must have become evident to the country's leaders. The situation led to a radical transformation of Hungary's behaviour in the international arena — as well as at home. Taksony and his advisers had to look for alternative income to replace the lucrative plundering expeditions. One obvious source was the exploitation of the labour of the local subject peoples. New settlements and the production of more and a greater variety of agricultural produce was encouraged, and the military whose members had become "unemployed" with the cessation of marauding campaigns, were encouraged to settle near these settlements, in order to guard them. Traders, often from foreign lands, and artisans were invited to some of these communities. Taksony also admitted to the country thousands of new settlers, such as refugees of the Pecheneg-Cuman wars that had taken place east of the Carpathian Ranges during his time.

Another source of new revenue for Taksony's court was placing levies on the trade that passed through the country, especially along the Danube River. But, to encourage trade, peace had to be assured. And this is what was accomplished during Taksony's reign. From being the perpetrators of murder and destruction throughout much of Europe, the Hungarian elite became the guardians of Central Europe's peace. The policy of assuring peace in the Carpathian Basin was continued by Taksony's immediate successors. Hungary began its integration into the community of European nations.

We may ask at this point what is the relevance of this story to the debate about the relative size of the populations — the number of the "conquerors" vs the numbers of the pre-895 population — in the Carpathian Basin? The answer is self-evident. The great transformation that had taken place during the relatively short reign of Prince Taksony could hardly have been accomplished in such a phenomenally short time had the vast majority of Taksony's subjects

not been peaceful tillers of the soil for centuries. That is, this story supports the view that the population Prince Árpád's and his warriors found living in the Carpathian Basin in 895 must have far outnumbered the "conquerors" who had just arrived, and that this local population must have been made up of people used to peaceful lifestyles.

This view of the demographic realities in the Carpathian Basin in 895 is supported by genetic, more precisely genomic (DNA) researches that had been done in the past few years. This is the opinion about the ratio of the Hungarian "conquerors" to the local, pre-895 population of the Stanford University scholar Luigi Cavalli-Sforza, one of the founders of the science of genomics, the science of "deep ancestry." And this is the conclusion of the researchers who had studied the DNA of the "Hungarian conquerors" in Hungary, István Raskó and his team of geneticists at the University of Szeged, as revealed by the English-language reports on their work.

What happened in the Middle Ages when a warrior people numbering into the tens of thousands rather than the hundreds of thousands conquered a land already inhabited by hundreds of thousands, perhaps even millions of people? In every case we know, the conquerors, in a few generations, were assimilated by the local population. This happened to the Germanic-speaking Burgundians in what is now north-eastern France, to the also Germanic Visigoths in Spain, the similarly Germanic Lombards in northern Italy, the Scandinavians in what later became Normandy, the also Scandinavian Varangians in Kievan Russia, the Turkic-speaking Bulgars in Bulgaria, and even the French-speaking Normans in England after 1066.

Many historians in Hungary say that the population of the Carpathian Basin before 895 was mainly Slavic. If that had really been the case, the conquerors of 895, that is Árpád's people, should have been assimilated by Slavs — and their descendants should be Slavic-speaking. But, Hungarians are not Slavic-speakers. What can be concluded from this? The conclusion from all this must be that the majority, probably a large majority of the people who lived in the Carpathian Basin before the coming of Prince Árpád and the "conquerors" must have been speakers of the Magyar language.

FURTHER READINGS:

Vékony Gábor. Magyar őstörténet - Magyar honfoglalás. Budapest: Nap Kiadó, 2002; and my study that supports the conclusions of Gábor Vékony (1944-2004) regarding the "Hungarian conquest": Nándor Dreisziger, "The Lessons of Genomic Research," *Hungarian Quarterly*, 50 (winter 2009): 50-55 (available in part at <http://hungarianquarterly.com/no196/8.shtml>) Some genomic research also supports Vékony's theory that Árpád's nomadic tribes and Hungarians were different genetically, ethnically and linguistically. The ancestors of today's Hungarians are not Árpád's warriors but mainly the people who lived in the Carpathian Basin before 895.

IN MEMORIAM LOSONCI MIKLÓS 1929 - 2010

Losonci Miklós művészettörténész Dunaharaszti született 1929. október 8-án.

1953-ban végzett az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar magyar-történelem szakán. 1964-1978 között a ráckevei Ady Endre Gimnázium igazgatója, 1978-1983 között a Magyar Iparművészeti Főiskola főtákarója volt, majd a Miskolci Bölcsészegyesület esztétikai tanszékvezető tanára, annak díszdoktora. Tagja volt a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének, alelnöke az Összmagyar Testületnek és a Petőfi Sándor Társaságnak. Több száz tanulmányt írt, több mint ezer kiállítás megnyitója volt. Írt harminc könyvet, monográfiát. Létrehozta több mint száz műtárggyal a ráckevei Ady Galériát, komoly része volt a váci Hincz Állandó Gyűjtemény születésében. Képzőművészeti szakírói tevékenységéért megkapta Szentendre, Nagymaros, a Nagy István Csoport emlékermét, 1976-ban kitüntették a japán Tokai Daigaku kulturális díjjal. Kutatási területe az irodalom és a képzőművészet összefüggéseinek vizsgálata volt. 1998-ban két könyve jelent meg e témában: *A képköltő Ady és Képek Ady* prózájában című kötete. Több mint ezer cikket írt, több mint száz katalógus előszavát. Megjelent verseskötete is 1997-ben, *Madarak karácsonya* címen. A Magyar Írószövetség tagja volt. Rendszeresen publikált a Magyar Művészeti Fórum, a Somogy, a Hevesi Új Napló folyóiratban, fontos tanulmányai jelentek meg a Művészettörténeti Értesítőben, a Művészetben, számtalan antológiában.

LOSONCI MIKLÓS

KATONATÖRTÉNETEK (II. fejezet)

Mindenki tudta, hogy csütörtökön, ebéd után teljesen váratlan hksz (harckészültségi) riadónk lesz. Az első riadónk. Kivéve engem. Ebéd után automatikusan a kantineba mentem. Meglepetésemre senki sem mondta, hogy: "Kopasz, húzzál kifelé!" Mivel egyetlen teremtet lélek sem volt bent. Annyi baj legyen – gondoltam. Beültem egy fotelbe, felraktam a bakancsaimat a dohányzó asztalra, és sziesztáztam. Idővel megszomjaztam, és kimentem vizet inni. Óriási üvöltés fogadott: – katona, futás a körletbe!

Futottam. Bent hatalmas felfordulás volt. Mindenki pakolt, és öltözködött:

– Segíthetek, fiúk? – kérdeztem, mert láttam, hogy nagyon kapkodnak.

– Öltöztessék fel! – ordította Ágyú – Ezért még számolunk!

Mindenki engem öltöztetett, de így is utolsónak ért le a „ló beles” szakasz az alakuló térre. Ezt elszurttam. Annyi baj legyen... Szeptember végén már nagyon dörzsöltnek éreztük magunkat. Ekkor jelent meg a körletünkben egy

zsiráfnyakú újonc. Későbbi legjobb barátaim egyike. „Országos cimborám”. Mindenkit így szólítottunk, mert mindenki máshonnan érkezett ide. Kiderült, hogy amint megkapta a behívóját, azonnal vonatra szállt. Egész addig Bulgáriában volt, amíg a tenger és a sátor meleg volt. Azzal fenyegették, hogy leszerelni is egy hónappal később fog, de addigra régen elfelejtették. Ő volt a legmagasabb, ráadásul úgy köszönt, hogy: „Fogadd forró hódolatom, lelkem lólábú lovagom”. Ezért Ló Makettnek neveztük el.

Apropó: volt a századnál egy Parócai nevű újonc, akit mindenki Parócinak szólított, engem viszont Losoncainak, a Vácit Vácainak, stb. „Makettnek” nagyon magasan volt a feje, ezért tisztelgéskor csak a válláig emelte a kezét, majd lehajtotta hozzá a fejét. Legújoncabb létére számtalanszor kezdett építő jellegű vitába a parancs ésszerűségének tárgyában:

– Szerintem ez marhaság, itt semmiféle ellenség nincsen! – méltatlankodott. Egyből belopta magát ő is a főtrézs szívébe. Mindig a kanizsai sörről áradozott, amit itt nélkülöznie kellett. „Kantár” nevű bajtársunkat elneveztük „Lószerszámnak”. Ő dobta az egész században a legmesszebb a gyakorló gránátot. Simli onnan kapta a nevét, hogy nagyon rafkós volt. Amikor bejött az ügyeletes a körletbe, egy „önkéntes” konyhamalacért, ő lemászott az ágya túloldalán, „elsunnyogott” az ügyeletes háta mögött, és negyed órára bezárkózott egy vécéfülkébe. Naponta többször felmostuk a folyosót. A rongyot fókának hívták, a felmosást fókázásnak, ami fenyítőeszköz is volt. Egyszer a századparancsnokunk felhozott egy vödör homokot. Szétszóratta a folyosón. Takarodóig fókáztunk, mire úgy-ahogy megtisztítottuk az emeletet. Én inkább elvállaltam a lépcsőházat, hogy végre kicsit egyedül lehessenek.

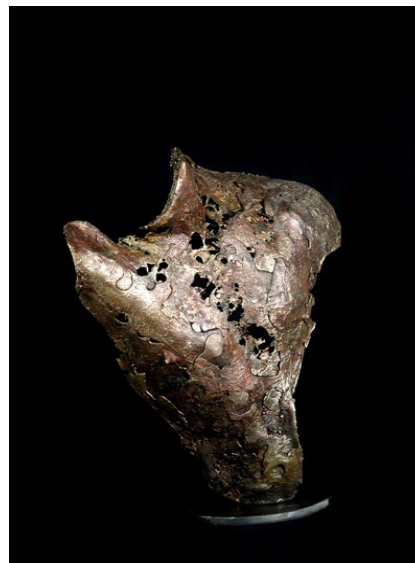
Az egyik napon a soraközönál összeírták, hogy az egyetemi elő felvett újoncok közül ki milyen nyelveken beszél. (Jó tudni, ha mosogatót keresnek a konyhára.) Azt is felírták, hogy ki tud úszni, de erre sem volt szükség egész évben. Minket, nehézvezetékeseket kiképeztek forgalomirányítónak is. Hadgyakorlatokon a menetoszlop előtt leraktak minket egyesével az útkeresztezésekben. Mi mutattuk az irányt a sofőrjeinknek. A legutolsó aztán felvett, és újra előre vitt. A nyeszlett rádiósokat blamázs lett volna közterületen kiállítani. Kaptunk mindnyájan a forgalomirányításhoz egy-egy fehér színű „tömör marxizmust” (gumibotot), amit a légénységi állomány csak „65 mintájú, heverőre verő, tábori hereverőnek” nevezett. A menetoszlop megérkezése előtt és után, az út szélén szobroztunk. Az egyetemi elő felvetteket egyébként „vezéregereknek” csúfolták a többiek, de emiatt sosem volt köztünk semmilyen összetűzés. A rádiósok kiképzőtisztje a fiatal, sportos, iskolázott százados volt. Ő tartotta a testnevelés foglalkozásokat. Egy óráig futtatott minket az alakuló tér körül, aztán azt mondta, hogy három nap eltávozást kap, aki a következő körben leahagyja. Én százon, pihenten, bakancs nélkül kiálltam volna ellene, de ő tornacipőben volt, és idáig

csak a sípot fújta, nekünk meg már a tudónk sípolt a rohanástól. Végül nem vállalta senki, mert ő pihent volt. Máskor csinált a páros korláton harminc sas lengést, hasonló feltételt szabva. Én negyvenet álomból felkelve is ki tudtam nyomni, ezért rögtön el is kezdtem. Huszonötnél szólt, hogy azonnal hagyjam abba. – Ez parancs! – mondta. Nem engedte befejezni. Az eltávom ugrott. Nagyon mérges voltam. Alig vártam a következő erőpróbát, mert sportszerűtlen volt. Birkózást oktatott, és a dupla Nelson-ra keresett jelentkezőt. Ezúttal ígéret nélkül, mert a dupla Nelson „védhetetlen”. Jehuré! Ez a Macska Jancsi akkor sem tőri be a nyakamat a kétkaros kézkulccsal, ha birkózó sz..t reggelizett. Öt percig erőlködött, aztán föladta. Egy hétig nem forgott a nyakam az izomláztól, de az nem érdekelt.

Ezután viszont én lettem a század trógere. Minden cipekedésnél engem hívtak. Minden héten én vittem el a század összes összekötözött lepedőjét a mosodába, és hoztam el az újakat. Egyszer az ügyeletes kötötte össze a batyut, de olyan rosszul, hogy az félúton kezdett szétesni. Hallottam, hogy valaki jön mögöttem, de a legkisebb bajom is nagyobb volt ennél. Amikor a legnagyobb pocsolóházhoz értem, mérgemben belevágtam a bomlásnak indult csomagomat. Ekkor ment el mellettem a százados, de eszében sem volt megfenyíteni a szabotázsomért, csak barátságosan rám nevetett. Ő nem volt bosszúálló típus.

A hadgyakorlatok előtt a század háromnapos konzerv adagjéért is engem küldözgettek a konyhára. A „páncélosokkal” az volt a baj, hogy nem csak nehezek voltak, hanem kemények is. Borzasztóan nyomták a hátam. Három összefűzött sátorlapban tudtam csak elhozni őket. A vagdalt sertéshús konzerv finom lett volna, évente egyszer, de minden másnap...? Egyedül a neve volt változatos: „patkányhús”, „gyíkhús”, „ruszki határőr” (kínai konzerv.)

A laktanya központi kantinejában egész évben lehetett gyümölcsöt kapni. Egyfélé. Bolgár szilvakompótot. Agyon szirupozva. Nem vitaminos, de jó kalóriás. „Szocialista déligyümölcs.”

Gabriella Horváth Fisher: Male Torso. Bronze

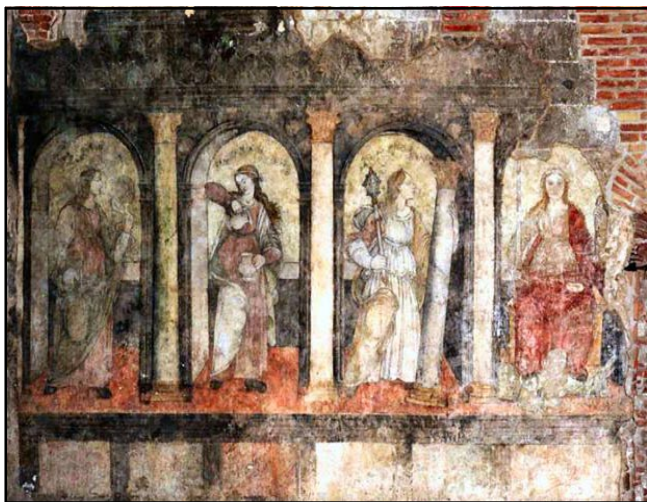

PROKOPP MÁRIA

BOTTICELLI ESZTERGOMBAN

2007-ben Firenzében hangzott el először ez a hír a „Humanizmus és a Reneszánsz Magyarországon” című nemzetközi konferencián¹. Itt ismertették, Wierdl Zsuzsanna festő restaurátor művésszel együtt, a 2000-tól Esztergomban folyó falkép-restaurálás és a művészettörténeti kutatás főbb eredményeit. A restaurátor a legkorszerűbb technikai vizsgálatok segítségével megtisztítja az 1934-38-ban feltárt reneszánsz falképeket /1.kép/ a későbbi beavatkozásoktól.

Wierdl Zsuzsanna, az ICOMOS Nemzetközi Műemlékvédelmi Központ Restauratori tagozatának alelnöke, a 2009 karácsonyára megjelent tanulmánykötetünkben behatóan ismerteti az esztergomi falképek technikai vizsgálatait és azok nemzetközi jelentőségű eredményeit². A most előtűnő hiteles XV. századi ábrázolás kiemelkedő tehetségű művész alkotása, akinek kilétét a művészettörténész a restaurátor-művésszel együtt végző kutatások során állapította meg, amint ez az említett kötetben olvasható.

A megtisztított Erény-allegóriák, - amelyek az esztergomi királyi palota első emeleti nagytermében, az északi falon, in situ, festett loggia ívei alatt jelennek meg, - kivételesen mély gondolat- és érzésvilággal, költői lelkülettel és dinamikus lendülettel, dekoratív rajzkészséggel rendelkező művész alkotásai. Töredékességük abból adódik, hogy a török háborúk során beomlottak az esztergomi palota magasabb emeletei, és ezek törmelékei az első emeleti helyiségre zuhantak. A vár védői ezt a szintet még földdel is kitöltötték, és a tetején ágyúállást alakítottak ki. 340 évig, 1595-től egészen 1935-ig, így, föld alá kerültek a falképek. Ez alatt az oldalfalak freskóinak felületi rétege, amelyet al secco festett a művész, szinte teljesen elpusztult. A ma látható kép többnyire csak alárajz, amely a friss vakolatra, az ihlet első lendületében, frissen festett ábrázolást tárja elénk. A jelenleg folyó restaurálás azonban, a felület megtisztítása során, számos, szabad szemmel alig látható

részletet, arany- és azurit-szemcséket is feltárt, amelyek a felszín, a befejezett kép maradványai. Mindezek nagy jelentőségük a művész megismerése és azonosítása szempontjából. A letisztított ábrázolásokon előtűntek a mester alkotófolyamatára utaló jegyek, az ezüstvesszővel bekarcolt finom vonások, az ezt követő ecsetrajz és ennek kompozíciós változtatásai, amellyel a jobb művészi megoldást, az Erény-allegóriák expresszív megjelenítését kereste a festő.

Így, a *Mértékletesség* /2.kép/ alakját előbb egyenesen tartott fejjel festette meg, majd átjavította a kissé balra hajtott fejtartásra. Ezzel koncentráltabbá vált a kompozíció, és erőteljesebb lett a cselekvésre, az öntés mozzanatára való figyelem bemutatása. A megrendelő kívánsága minden bizonnyal az volt, hogy az egyes ember és rajta keresztül a társadalom boldogságát biztosító alapvető, kardinális erkölcsi elvek, - amelyeket már Arisztotelész is megfogalmazott a Nikomakhoszi Etikában, - a kortársakat, a XV. század közepének tudósait, államférfiain és a palota valamennyi látogatóját, azok rendíthetetlen követésére sarkallják. Az esztergomi Erény-allegóriák, már az alárajzokkal is ezt sugározzák! A megrendelő nagy érdeme, hogy megtalálta, kiválasztotta – a minden bizonnyal számos pályázó közül – ezt a művészt, aki teljesen magáévá tette a megbízó szándékát, és magával ragadó művészi lendülettel, biztos tudással és rendkívüli tehetséggel megjelenítette az embert igazán emberré tevő, alapvető jellemvonásokat, az Erényeket. A *Mértékletesség*-allegória fejének rajzán, legalább három beállítás változatát látjuk. Erre utalnak a szem, a hajkorona, a fül különböző helyzetekre utaló rajzai. Ezek a biztos művészi készséggel megfestett változtatások egyértelműen bizonyítják, *hogy itt nem egy segéd készítette a képeket a mester kartonja után, hanem maga a kivételes tehetségű művész!*

Ki lehetett ez a művész? Ez a kérdés a képek feltárása

óta, vagyis 70 éve, különböző intenzitással, foglalkoztatja a szakembereket és a falképeket megtekintő nagyszámú látogatókat.

1962-1970-tól az esztergomi Vármúzeum igazgatója dr. Nagy Zoltán, Gerevich Tibor egykori tanársegédje lett, akinek fő kutatási területe Vitéz János esztergomi érsek művészeti pártolása volt, a mesterkérdéssel csak érintőlegesen foglalkozott, a Tarocchi del Mantegna képek mesterével való formai rokonságra mutatott rá³.

1962-ben az esztergomi Vármúzeumban kezdte a művészettörténeti pályáját e sorok írója is. Ő ismerte fel elsőként az Erény-allegóriáknak a Filippo Lippi /1406-69/ művészetével való kapcsolatát⁴. Nem e mester sajátkezü művének tulajdonította a falképeket, hanem nagyszámú tanítványa egyikének. Pontosabb meghatározást nem tett lehetővé a képek akkori állapota, az 1950-60-as évek restaurátori átfestése és kiegészítései.

Új korszakot jelentett az esztergomi falképek kutatásában a 2000. millenniumi év. A freskóknak azóta folyó megtisztítása nap-nap után új meglepetést hoz, az előtűnő eredeti ábrázolások szépsége, dekoratív gazdagsága, fiatalos lendülete és mélyen költői kifejező ereje, vagyis a formai és a tartalmi vonások, valamint a sajátos festői technika egyre egyértelműbbé teszi, hogy itt Botticelli művei állnak előttünk. Vessünk csak egy pillantást az esztergomi Erő-allegória profilban ábrázolt fejére és a Vénusz születése táblakép Hora arcára /3. kép/.

Képünk az Erő allegória infravörös felvételét mutatja a jelenlegi letisztítás előtt, vagyis azt az első rajzot, amelyet a festő a friss vakolatba felvázolt. Ez meglepően azonos a Hora fejét megjelenítő mélyen érzékeny művészi ábrázolással. A két profil rajzának finom eltérései egyértelműen bizonyítják, hogy itt nem a Vénusz születése kép másolását látjuk, hanem ugyanakkor a jeles művészi készségnek egy új, önálló alkotását. Erre utal az esztergomi Erő allegória kissé nyitott ajka, az orr kissé ívelőbb vonala is, amely Botticelli más művein is, így a vatikáni Sixtus-kápolnában a Krisztus megkísértését ábrázoló freskón, az egyik, kissé felfelé tekintő női alakján tárul elénk.

Wierdl Zsuzsanna az évek során behatóan tanulmányozta a XV. századi itáliai festők technikai eljárásait, főképpen Filippo Lippi és tanítványainak műveit, és kétséget kizáróan megállapította, hogy az esztergomi falképek

mestere a Filippo Lippi művészetére jellemző ecsetrajzzal vázolja fel a kompozícióit, amelyet a kizáróan Botticelli képein megfigyelhető és az ötvösművészetből eredő, leheletfinom ezüst-vessző rajz kísér, amely, feltehetően, megelőzte az ecsetrajzot⁵. Botticelliről köztudott, hogy művészi tanulmányait az ötvösművész bátyjánál kezdte, majd Filippo Lippinél folytatta. Ez a mester olyannyira becsülte a fiatal Botticelli tehetségét, hogy fiának, Filippino Lippinek a tanítását is rábízta. S ennek ellenére, 1467-ben, amikor Filippo a tanítványaival Spoleto-ba megy, hogy az ottani megfizető megbízatást, a székesegyház hatalmas szentélyének kifestését elkészítse, Botticellit NEM találjuk a munkatársak között! Eddig még egyik Botticelli-monográfusnak sem tűnt fel, hogy miért nem ment Botticelli Spoleto-ba? Hol volt ekkor, mit csinált? A válasz csak az lehet, hogy Spoletonál nagyobb igényű feladatra kapott megbízást... Reméljük, hogy a levéltárak behatóbb kutatása során még előkerül erre vonatkozó feljegyzés, de ennél is fontosabb a napjainkban feltáruló esztergomi falképek szoros rokonsága Botticelli művészetével. S ami ehhez közvetlenül kapcsolódik: Botticelli első hiteles művének, az 1470-ben a firenzei Mercantia számára készített Erő allegória táblakép /Firenze, Uffizi képtár/ megrendelésének története.

Botticelli 1470. májusában két erény-allegória megfestésére kapott megbízást Firenzében, Tommaso Soderini-től, a Medici család hívétől, a firenzei Városháza előtti főtéren álló Mercanzia-palota számára. E megbízás ellen tiltakozott Piero Pollaiuolo /1443-96/, Firenze város nagy tiszteletben álló festője, aki néhány hónappal korábban, 1469. december 18-án, mind a hét erény-allegória megfestésére megrendelést kapott a Mercanzia-tól. Az ügyet bíróság elé vitte. Az ítélet Botticellinek ítélte az Erő-allegriát, amely még 1470-ben elkészült. A művészettörténet jól ismeri ezt a történetet, de senki sem tette még fel a kérdést, hogy **miért** volt oly fontos Firenzének, hogy megbízást adjon az addig Firenzében még ismeretlen fiatal festőnek olyan műre, amellyel, röviddel azelőtt, a város jeles művészt bízta meg?! S ennek a törvénytelen megbízásnak a bírósági tárgyaláson MIÉRT tudott érvényt szerezni?

Erre nem lehet más magyarázat, minthogy valahol, egy *Firenzen kívüli fontos helyen*, ez a festő éppen az ERÉNY-allegóriák megjelenítésével vált híressé! Ennek híre csak 1470-ben, a Pollaiuolo-nak kiadott megrendelés *után* érkezhettek Firenzébe. Hol és kinek a megbízásából festhette Botticelli az ilyen nagy hírnévre szert tett Erény-ábrázolásokat?

A XV. században kiemelt helyen állt Firenze számára, a *Magyar Királyság*. Főképpen *Filippo Scolari* /+ 1427/ óta, - aki firenzei kereskedő-segédből Luxemburgi Zsigmond magyar király legfőbb hadvezére és ezzel a Magyar Királyság leghatalmasabb főura lett, - Firenze számára Magyarország a meggazdagodás, a hírnév-szerzés egyik legbiztosabb helyévé vált.

A XV. század elejétől, Luxemburgi Zsigmond magyar

trónjának megerősödésétől kezdve, majd a század második felében Corvin Mátyás király uralkodásának 32 éve alatt tovább fokozódott a firenzeiek részvétele a Magyar Királyság gazdasági és kulturális életében.

A firenzei *Bernardo Vespucci*, Amerigo fivére Mátyás király uralkodása alatt hosszú éveket töltött Budán, mint a firenzeiek munkaközvetítője. Nagy számban érkeztek ekkor Magyarországra az itáliai, - s főként a firenzei - kereskedők és iparosok, akik között kiváló művészek is voltak, mint Chimenti Camicia, Benedetto da Maiano, Giovanni Dalmata, stb.

Az esztergomi reneszánsz falképek megtisztítása tovább folyik, még éveket vesz igénybe, de az eddigi restaurátori és művészettörténeti kutatások alapján is megállapítható, hogy a studiolo egész falkép-díszje egységes művészi koncepció szerint készült. Az egész terem kifestése azonos művész műve volt, amint ezt az erény-alakok és a töredékeken végzett művészettörténeti és restaurátori, festés-technikai kutatások egyértelműen igazolják. S ez a festő az eddigi kutatások alapján, minden valószínűség szerint, a fiatal, húsz éves, firenzei Sandro Mariano volt, akit Botticellinek neveztek.

Igen valószínű, hogy Botticellit is Bernardo Vespucci bízta a hosszú útra, hogy szerencsét próbáljon a Magyar Királyságba. Botticelli édesapja, 1464-ben házat vett a Vespucci-palota oldalán nyíló Via Nuova-ban, amely ma Via del Porcellana nevet viseli. Így a Mariano és a Vespucci-család közvetlen szomszédok lettek. A Vespucci-ak a későbbiekben is, mint Firenze jeles művészt bízta meg Botticellit a közeli Ognissanti templomban lévő családi kápolnájuk számára a Szent Ágostont a dolgozószobájában megjelenítő falkép elkészítésével, amely ma is a templom ékessége.

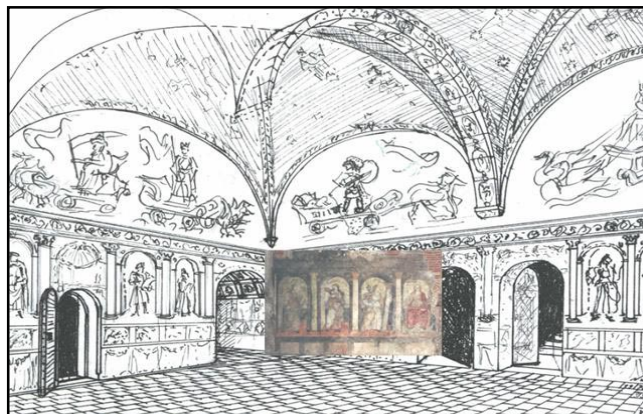
Ki volt az esztergomi falképek megrendelője?

Az újabb kutatásaink csak megerősítették az 1930-40-es évek történéseinek, Lepold Antalnak a megállapítását, hogy Vitéz János (1408-72) Mátyás király kancellárja, esztergomi érsek készítette a dolgozószobájába a falképeket⁶. Ő, aki Zsigmond király kancelláriájában kezdte hivatali pályáját, és Albert király 1439. évi halála után az ország sorsát irányító főurak vezére volt, akik az utószülött V. László király kiskorúsága idejére Jagello I. Ulászlót választották királlyá, majd Hunyadi János kormányzóra bízta az ország irányítását, majd V. Lászlónak is kancellárja, és annak halála után ő szabadítja ki Hunyadi Mátyást Podjebrád György cseh fogságából, és segíti a királyságra. Hat évi diplomáciai küzdelem után Vitéz János szerezte vissza III. Frigyes császártól a magyar Szentkoronát. Mindezzel párhuzamosan humanista műveltségéért, mecénási tevékenységéért Lux Pannoniae-nak nevezte őt Európa.

Vitéz János fentmaradt levelei és beszédei⁷ egyértelműen igazolják, hogy életének vezérelve az Erkölc, vagyis az Erények uralmának biztosítása volt. Az esztergomi érseki palota I. emeleti termének falán, az allegóriák

nőalakjainak kilétét - az attribútumaik mellett, - a felettük olvasható feliratok: PRUDENTIA, TEMPERANTIA, FORTITUDO, JUSTITIA határozzák meg. A restaurátor megállapította, hogy a festett loggia körbefutott a terem többi falán is, amely legalább 12 figura számára adhatott helyet. A XV-XVI. századi irodalmi és képzőművészeti emlékek, többnyire, éppen 12 erényről szólnak⁸.

Az esztergomi érseki palota erény-allegóriái felett, a Bolygók allegóriái kaphattak helyet, diadalmenet formájában, erre engednek következtetni a terem beomlott boltozatának falkép-töredékei, mint a Mars hadisten páncélos alakjának kocsikerék felett álló alakja, oroszlánlábak, sas, stb. A terem boltozatának hevederívét már 1935-ben, Várnai Dezső építész összeállította. Ezen a Zodiákus csillagképek, a 12 állatöv-jegy látható. Az Erény-allegóriák fölött, tehát, a kozmosz diadalmaskodott a megrendelő érsek programja szerint, hasonlóan Dante látomásához, ahol a Paradiso első hét körében egy-egy bolygó ural egy-egy erényt. A teológiai erények, a Hit, a Remény és a Szeretet felett a Hold, a Merkúr és a Vénusz jelenik meg, míg a sarkalatos erények felett a Nap, a Mars, a Jupiter és a Szaturnusz. Az Okosság a Napban, az Erő a Marsban, az Igazság a Jupiterben és a Mértékletesség a Szaturnuszban diadalmaskodik /4. kép/.

Az ember és a bolygók közötti szoros kapcsolat ismeretét az ókori Keletről a hellenizmus közvetítette Európába. A XV. század humanista tudósai, fizikusai, matematikusai és csillagászai jelentősen továbbfejlesztették. Ennek a kutatásnak egyik európai központja Vitéz János nagyváradi, majd esztergomi udvara volt. Az ő megbízásából készítette Georg Peurbach, a bécsi egyetem tanára a Nap és a Hold fogyatkozását előre kiszámítható táblázatokat, amelyet Tabulae Varadienses-nek nevezett el, mert a váradi merideánt vette alapul. Művét ékes szülő kisérő levéllel küldte el Vitéz János váradi püspöknek, amelyben magasztalja tudományos érdemeit és a kiváló könyvtárát.

Ez a kötet 200 éven át az európai csillagászok kézikönyve volt. Peurbach jeles tanítványa, Regiomontanus örömmel érkezett Vitéz érsek hívására 1465-ben Esztergomba, és vállalta az Academia Istropolitana-n a csillagászat tanítását. Vitéz érsek csillagvizsgálót állíttatott fel számára Esztergomban, és műszereket készíttetett

kutatásainak folytatásához. Itt készítette az égitestek pályafutását, keringését és elhajlását bemutató táblákat, amelyeket Vitéz János érseknek ajánlott. Többek között így írt:

“Minden tudománnyal és erénnyel csodálandó mértékben ékes vagy. Bár kész vagy tanulni a tudományok művelőitől, de te felülmúlod valamennyit, ismereteid gazdagságával. Tanítványaidnak vallják magukat, akik mint tanárok jönnek hozzád”⁹

S folytathatnánk Vitéz János primás és királyi kancellár jellemzését a képzőművészetek mecénásának további bemutatásával. Idézhetnénk a nemzetközileg is kiemelkedő, híres könyvtárából ma is ismert 36 kötet pompás festészeti díszét,¹⁰ de ez már meghaladja a jelen ismertetésünk keretét.

MIKOR készülhettek az esztergomi falképek?

A fentiekben jeleztük, hogy a falképek művészettörténeti stílusvizsgálata a XV. század közepe körüli évekre datálja az Erények ábrázolásait. S utaltunk Vitéz János tudományos képzettségére és tudomány-szervező tevékenységére, amellyel kiérdemelte, hogy egész Európa Lux Pannoniaenak, Magyarország Fényének nevezzék.

Jól ismert, hogy milyen sokat tett a magyar fiatalok egyetemi taníttatásáért, akik közül a legismertebb Janus Pannonius volt. S az is köztudott, hogy a Mátyás-kori magyar egyetem, az Academia Istropolitana megteremtője és főkancellárja Vitéz János érsek volt¹¹.

Ez a pápai engedéllyel rendelkező, bolognai jogú, négy fakultásos, nemzetközi jelentőségű egyetem Esztergomban nyitotta meg kapuját 1467. június 20-án. Európa legjelesebb tudósai örömmel cserélték fel bécsi, párizsi krakkói katedrójukat Esztergommal, mivel ismerték Vitéz Jánost, aki vonzó kutatási feltételeket, publikálási lehetőségeket biztosított számukra. Regimontanus kutatásához csillagvizsgálót építtetett Esztergomban! A természet-tudományokat kiemelten támogatta!

Igen valószínűnek tartjuk, hogy az Academia Istropolitana ünnepélyes megnyitójára elkészült az egyetem programját vizuálisan is bemutató falképdísz Vitéz János primás palotájában, Esztergomban. S mivel Vitéz János az érseki kinevezést 1465-ben kapta, a falképek elkészítését 1465-67 közé kell feltételeznünk. S ezzel a datálással Botticelli pályakezdésére derülhet fény. Botticelli, amikor 1470-ben megjelent Firenzében, nemcsak az említett jelentős megbízást nyerte el, hanem önálló műhelyt is nyitott. Tanulói között ott találjuk mesterének, Filippo Lippinek fiát is, Filippino Lippit. Ekkora tekintélyre és gazdagságra csak jelentős hírnevet adó művészi teljesítmény révén juthatott. S ez Esztergomban volt, Corvin Mátyás magyar király kancellárjának, Magyarország primásának, Vitéz János érsek palotájában.

Ennek a freskó-ciklusnak a híre, és maga Botticelli 1470-re ért haza Firenzébe, és ettől kezdve kapta a város vezetőinek, a Medicieknek a nagy művészi megbízásait.

IRODALOM

¹ PROKOPP Mária: Gli affreschi quattrocenteschi dello Studiolo del Primate del Regno d'Ungheria a Esztergom: una nuova attribuzione. Firenze, Villa I Tatti, The Harvard University Center for Italian Renaissance Studies. A konferencia előadásai kiadás alatt vannak.

² PROKOPP – VUKOV – WIERDL: Az Erények nyomában, Budapest, Studiolo, 2009.

³ NAGY Z: Ricerche cosmologiche nella corte umanistica di Giovanni Vitéz. In: Rapporti veneto-ungheresi all'epoca del Rinascimento. Ed. T. Klaniczay, Budapest, 1975, 65-93. - NAGY Zoltán: A Nap diadala a Mátyás Kálvária talapzatán. In: Filológiai közlöny, 1968/3-4, 435-460.

⁴ PROKOPP Mária: Vitéz János esztergomi palotája, Memoria Saeculorum Hungariae, 2: Janus Pannonius, Budapest, 1975. 255-264.

- PROKOPP Mária: Italian Renaissance Frescoes in the Castle of the Hungarian Archbishop at Esztergom, Renaissance Studies in Honor of Craig Hugh Smyth, II, Firenze, 1985, 365-379.

⁵ PROKOPP – VUKOV – WIERDL: Az Erények nyomában, Budapest, Studiolo, 2009. 36-74.

⁶ LEPOLD Antal: Vitéz János esztergomi dolgozósobája. Szépművészet, 1944, 115-119.

⁷ BORONKAI Iván: Vitéz János levelei és politikai beszédei, in: Magyar Ritkaságok, Budapest, 1987.

⁸ KNAPP Éva: Egy XVII. század eleji vers képi háttéréhez, Omnis creatura significans. Tanulmányok Prokopp Mária 70. születésnapjára, Budapest, 2009. 375-382.

JANKOVICS József: “Akadtam egy picturára...” Rimay János és Madách Gáspár allegorikus versének képzőművészeti vonatkozásai, Irodalomtörténeti Közlemények 86 /1982, 652-656.

⁹ JOHANNES DE KÖNIGSBERG: Tabulae directionum. Nürnberg, 1475. /az első nyomtatott kiadás/

¹⁰ CSAPODI-GÁRDONYI, Klára: Die Bibliothek des Johannes Vitéz, Studia Humanitatis, Budapest, 1984.

- FÖLDESI Ferenc /szerk./ Csillag a holló árnyékában. Vitéz János és a humanizmus kezdetei Magyarországon, OSZK kiállítása: 2008. márc.14-június 15. Budapest, 2008.

¹¹ PROKOPP Mária: Az egyetem-szervező Vitéz János esztergomi érsek, in: Változatok a történelemre, Tanulmányok Székely György tiszteletére, szerk.: Erdei Gyöngyi –Nagy Balázs, Monumenta Historica Budapestiensis XIV, Budapest, 2004, 263-268.

KÉPALÁÍRÁSOK

1/ A négy kardinális Erény allegóriája, freskó, 1465-66, Esztergom, Vármúzeum.

2/ A Mértékletesség allegóriája, freskó, 1465-66, Esztergom, Vármúzeum

3/ Az esztergomi Erő-allegória és Botticelli: Vénusz-születése kép Hóra alakja, az arcok összevetése.

4/ Vitéz János studiójának rekonstrukciós rajza /Vukov Konstantin PhD/

LABOR OF LOVE AND FRUSTRATION - GABRIELLE FISCHER HORVATH ABOUT CREATION

What is life but fragments of events and emotions. A puzzle you keep piecing together. Layer upon layer adding to the greater story that will be the story of your life.

My work is comprised of "layers" overlapping and fragmented, building to its completion. At times, the negative spaces far out weigh the positive.

My life, has at the best of times been, overlapping layers with complex twists and turns.

For me, childhood was a small village in Hungary and my strength was my mother. My father died when I was around three and my brother was 19 years older and had moved to Canada when I was around two. I have no recollection of either of them in my early years. The revolution of 1956 was pivotal and the turning point in my life. Mother packed a bag of food, some clothes and took her 9 year old on a midnight journey to cross the border of Austria. That's a story all on its own. I didn't have mom very long, about ten years later she developed an inoperable brain tumor and within six months was gone. She was only 62, young by today's standards. Her death impacted me far more than I could have imagined.

Six months later I was married and two years later had my first child, three years later my second. It was the beginning of a new life. I created the family I desperately wanted for myself. Those years were the most amazing time for me.

My work depicts those layers in life that we keep developing. Dramatic, fragmented, organic, some with negative space that connects to the rest of the story. Viewed from a distance, my figures are topographical images, a complex landscape with hills, rivers, forests, rich colors of earth.

The method of my work doesn't allow me to view the work before it's cast. I work in reverse, pouring the back of the sculpture. It's revelation is always fascinating and on rare occasions disappointing. Remelting the bronze is always an option but not favored.

My studio space at Williams Mill in Glen Williams was likely the wisest decision made. Previously I was renting space from a mannequin factory in Toronto. Definitely had its perks but did not provide creative inspiration as the Mill does. Thirty six artist spaces and a Gallery converted from a working Mill in the 1800. A small hamlet with a pub, book store, bakery café, antique store and the original town hall. My studio, faces the park with a baseball diamond and the Credit River alongside. Sounds like a Rockwell painting-doesn't it. Inspiration is all around me from my artist friends to the natural landscape setting. If allowed, I think I would have a bed in there too.

My artistic roots started in high school. My boarding school in Niagara Falls provided singing and piano lessons,

directing plays, creating props for stage and sang a few solo performances. Change was constant in my life and grades 11 and 12 were completed in Hollywood California and contrasted with the religious life boarding school had offered.

Clay was my first medium. Pottery, hand building and sculpture were to follow. During my ten years on Long Island and Queens my artistic studies escalated and by chance a new medium found. The use of Body Molds was relatively new to the general public. Outside of special effect industry, not much was known about it. Reproducing children's hands and feet seemed the primary area and for me it opened a new door to sculpture. My imagination soared with ideas and I started offering life casting to friends. Before long it had taken on a life of its own. On my return to Canada, I approached William Jurgenson Art Foundry in Vineland to transform my lifecasting works to their present format. Mr. Jurgenson implemented the steps needed to cast my work and there's been no looking back since. I had worked with Mr. Jurgenson previous to this in the lost wax method and knew he would be the one to develop this project. Sand casting is generally used for industrial purposes and there are only a handful of artists using it for artistic purposes. It definitely has its limitations and is very labor intensive.

To date the largest work in bronze has been the African Elephant "Sheba". She has been a labor of love and frustration. There are no schools to teach what artists dream up and this had to be experienced in order to learn from. Inspiration and perspiration go hand in hand, but I do love it.

My studio is about 400 sq. ft. and table tops are filled with various figures in plaster awaiting the journey to the foundry. Creative individuals who for various reasons find their way to my studio. It may be a dancer wishing to see herself as a timeless piece of bronze art or a cancer survivor who is about to lose her breast and the life altering process inspires her to be cast in bronze. I admire these people for having vision and in being unique have become immortal.

A recent call from a client requested a cast (bust) of her horse "Chance". Vicky and Chance were a team and competitors for many years. Chance was a 26 year old mare and had injuries that had handicapped and was in pain for the past year.

Horses have a huge impact on people and in this case Vicky did not want to lose her dear friend.

My job was to take a mold of her face and neck and create a bust in bronze. Chance was calm, Vicky held her reins and fed her treats the day she was cast. A photographer had the task of chronicling the event that afternoon and about an hour after the casting, Chance was put to sleep.

Not a happy scenario to work under but I knew she would have what she wanted. Chance would be with her always. A detail of her forehead, side jaw, and neck were taken, five sections that would be put together in plaster. The muzzle, ears, main were to be sculpted in clay before

she went to the foundry. Chance is proudly displayed in Vicky's home, the hair on her forehead in particular invites touch. Providing this opportunity to others will be my pleasure. In the midst of all this there are exhibitions to plan, responsibility to family and friends and supposedly vacations to take. I'm sure I can squeeze that in somewhere...

Sheba has grace, beauty, gentleness, vulnerability and the heart of an elephant. Sheba IS an elephant. A gentle African Elephant with more patience than most people.

She came into my life totally unexpected. I was in awe of her from the first moment I saw her. A gray wrinkled skinned giant with the most compassionate and knowing eyes. The concept to create two life size elephants for Fashion Week in Toronto, came about in the summer of 09, but Sheba wasn't found till August and our deadline was for October. I knew how long the job would take for my part of the process, but not having done such a large project before, did not know what complications would arise in welding and mounting.

We landed on her like flies that day. Hovering over her and bubbling with chatter and expectations. We... about twenty of us came with video equipment, plaster bandage and a cube van to take her likeness with us. A grueling ten hours working on ladders to reach the height of her. Strips of plaster bandage were laid over her Vaseline coated skin. She seemed very much to enjoy the attention and all the stroking she was getting. Her trainer was constantly with her and aside from a slow sway back and forth, she was very cooperative. Section by section the rigid forms were taken off her till we had her likeness laid out on the ground. She needed breaks of course and lots and lots of jelly beans were tossed in her expectant mouth. Her trunk searching for more and reaching at anything that was near her. She loved her bucket of vegetables... all except the broccoli that she tossed aside around her. By end of day the truck was full. There were sections we couldn't take molds of. Parts of the trunk, her eyes, her mouth... These areas would have to be sculpted from photographs.

The plaster bandage molds were brought to Artcast in Georgetown and wax poured in all the sections. When the wax cooled the plaster bandage was torn off.

The wax molds were taken to a warehouse in Oakville owned by "Mike". A retired fabricator who seemed to have a solution for every problem.

The wax sections were positioned on the vertical platform and the sculpting completed. This was to be a deep relief piece not free standing. Time was critical and we needed help. A call went out to the "Mill" artists and ten or more people turned up. I was blown away by the support and incredibly grateful. We worked many late nights on several evenings. Once the sculpture was completed, she was cut in sections and placed in wooden frames. A mixture of sand and chemicals placed over each and allowed to harden. She was now ready to be transported again to Artcast.

Artcast is world renowned for its lost wax art castings. I have been working with them for a few years and this project was by far the largest installation I had ever attempted.

I poured 1,400 lbs. of bronze that day at 2,400 lbs. Two molds cast from each section. My steel ladle holds about ten cups of liquid bronze at a time. Each pour or splash covered a small section at a time and a new ladle had to be filled quickly to allow each layer to overlap and join. The ladle is heavy enough, but the addition of ten/fifteen lbs. in it made this exercise exhausting. The foundry workers and myself were suited up and precautions taken... mostly from me.

The boxes had to be hoisted up to provide angles that allowed the bronze to flow and grip. The sections cooled fast and removed outside to be pressure washed. The bronze had a brilliant gold color particular to Eco Bronzes new formula. I now had my puzzle pieces. Welding was to be the next challenge.

Artcast in Georgetown has an amazing facility for artists. It is a family operated business, founder Eric Knoespel, his son Marcus (Production Manager) and his daughter Mona (Customer Service Manager) and a team of 10 employees, ensure that the foundry operates as the leader in the field. The likes of Ian Miller's Big Ben, works of Anthony Quinn and the Glenn Gould sculpture are just some to be cast there.

Since there were so many sections, welding was necessary, a challenge since I have uneven sections that annoy the best welders. The lacy surface from my "splash" creates negative space and fine weblike fingers. It's a desirable effect I cherish and like to use for my figurative work.

Artcasts welder "Jim" had the ominous task of welding her together and engineering the support for mounting.

Section by section Sheba was starting to come together. Would it be in time for her debut? As it turned out... no.

Securing a 10 ft. by 10 ft. bronze sculpture weighing over 800 lbs to a 12 ft. by 11 ft. platform must be considered carefully. Safety was Jim's first priority before she could leave the foundry. A weight of that magnitude hanging off plywood and 2x4 beams needs to be thought out.

There was no way "Sheba" could leave the foundry when safety was an issue. A huge disappointment for the Fashion Show and for me. Everything came to a halt for

several months after that. The foundry could not provide more time during the next few months. It would have to wait till late January/ February before work could be started again. So we reach Valentines Day weekend and she is finally making her appearance. Down to the wire as usual, I worked on the patina till the boom truck arrived. Vibrant colors of reds, orange, magenta, rust and gold layers developed to provide an interesting tapestry. An aluminum tusk was added for contrast. Her arrival at the Williams Mill Creative Art Center turned heads and caused a traffic problem. She may have been late for Fashion Week in Toronto, but she will garner much attention from many during the course of her career. The sculpture would be made available for private sale.

As for me, it has been one of the most exciting, exhilarating and exhausting experiences to date. I've cast live horses and have had private commissions from individuals who wished to be immortalized in bronze, but this really tested me.

I could not have done it without the help of my fellow artists and friends. Thank you Carol Ann and Zsuzsa, you made the experience fun.

HORVÁTH FISHER GABRIELLA SZOBRÁSZMŰVÉSZ

A Kanadai Magyar Képzőművészek Egyesülete – közhasználatban forgó nevén HUVAC – egyik jeles tagja Horváth Fisher Gabriella. Az Egyesület állandó galériájában, a Kanadai Magyar Kultúrközpont Petőfi termében múlt évben rendezett csoportos kiállításon láthattuk csodálatos, csipkeveretesnek tűnő bronzszobraikat. Akkor futólag tudtunk néhány szót váltani, megegyezve egy esetleges interjú lehetőségében, amire azonban a mai napig nem került sor – természetesen, mindkettőnk sokoldalú elfoglaltsága miatt.

Most azonban a HUVAC elnöke jóvoltából megkaptam Gabriella művészi hitvallásnak is tekinthető írását, ami alapján megismerhetünk egy gazdag lelkeséget és egy sokoldalú alkotói világot.

Horváth Fisher Gabriella Magyarországon született, Kanadába az 1956-os forradalom leverése után érkezett az édesanyjával. Miután művészet iránti érdeklődése korán felébredt, különböző kanadai és amerikai mesterektől tanult, köztük a torontói Keszei Attilától, és fokozatosan tanulmányokat folytatott a New York-i Art Student's League, C. W. Post University, valamint az arizonai Scottsdale School of Art iskolákban. Modelljei természetes vonalait követő alkotásainak szépsége megkapó, de nem naturalisztikus, mert a rideg anyagot lélekkel telíti, saját és alakjainak az érzelmi üzenetét is belesűríti szobraiba.

Horváth Fisher Gabriella rendszeresen kiállít mind az Amerikai Egyesült Államokban, mind Kanadában, főleg Toronto környékén, a TV adásaiban és művészlapokban gyakran szerepel. Legújabb alkotása a *Sheba*, az afrikai elefánt, amely Williams Mill Creative Art Center-ben látható – eddigi legnagyobb méretű szobra. www.ghbronze.com

OLGA BÉNI-NYERGES BY THE RIGHTS OF THE SECOND LAST WORDS

Is there anything that could throw an obstacle in love's way? Hardly. A young person being in love with an older, handsome man cannot be convinced that there are lies and hypocrisy behind the sweet words.

Olga's book is about unconditional love, disappointment, humiliation, and unregainable loss of the relationship with his beloved child. After a short romantic period of marriage she gives birth to his son whom she leaves behind when she flees the country, hoping that she can unite with her family soon in a free country. Later, already in Canada, she learns that her husband divorced from her and married the babysitter of their son. In her book, we can follow Olga's struggle to get closer to her son after returning home for a visit. Step by step, she loses her fight because Tomi – being brainwashed by his father - did not forget her that she gave up him. Despite her deep motherly pain, her great reward is the love of her grandchildren.

Olga, concludes her saga as follows:

"Today, as a Granny, I can proudly say to everyone, that, I too have a family and three wonderful grandchildren. As a 76 years old person I have come to understand that by the rights of the second last words, still, life is beautiful. I live according to the rules of Faith, Hope and Charity."

Béni-Nyerges Olga

Az utolsó előtti
szó jogán

THE BOOK CAN BE PURCHASED AT THE
PANNONIA BOOKSTORE:
416 966 5156
300 ST. CLAIR AVENUE WEST,
TORONTO, ON. www.annonia.ca

SZABÓ ZOLTÁN

EGÉSZSÉGES A MÉRTÉKTARTÓ BORFOGYASZTÁS

A vörösbor tannint, azaz csersavat tartalmaz, amely a szőlőgerezdek kiperéselésekor keletkezik. A csersav tehát természetes tartósítószer, ami a bor érésének és kifejlődési folyamatának alapvető alkotóeleme. Ugyanakkor a csersav antioxidánsként is viselkedik, vagyis lassítja a vörösbor öregedési folyamatát. Talán ugyanilyen hatással van az emberi szervezetre is, ha ésszerű mértékben fogyasztják.

Serge Renaud tudós kutatásai azt bizonyítják, hogy a normális és ésszerű borfogyasztás csökkenti az általánosan elterjedt betegségekből származó halálozási arányt. Az alkoholtartalmú ital összetevői küzdenek a rák ellen és orvosolják a vérkeringési zavarokat. Renaud a Bordeaux Egyetemen végzett kutatásai során azt is megállapította, hogy a vörösbornak csak akkor van jótékony hatása az emberi szervezetre, ha napi 2 – 3 pohárnál nem fogyasztunk többet. Ha a szakemberek által ajánlott mennyiségnél maradunk, akkor a napjainkra jellemző betegségek elhalálozási aránya akár 35 százalékkal is csökkenhet. A vörösborfogyasztás 35 százalékkal csökkenti a vérkeringési problémák okozta és 18-24 százalékkal a rákos halálozások arányát.

Renaud kutatási alanyai két kategóriába sorolhatók: a semmiféle alkoholt nem fogyasztók és nagy mennyiségű alkoholt fogyasztók kategóriájába. A felmérésben hasonló nemű, etnikumú és korcsoportú személyek vettek részt. A vizsgálat eredményei a Francia Paradox néven váltak ismertté világszerte. Olyanok is akadnak, akik a kutatás eredményeit egyszerű spekulációnak tartják, hiszen a franciák sokkal több bort fogyasztanak, mint például az amerikaiak, ugyanakkor többet is termelnek.

Egy orvosi jelentésből az is kiderült, hogy a borfogyasztás bizonyíthatóan egészséges és hatékony a krónikus betegségek elleni küzdelemben, ha étellel együtt kortyolgatjuk. Optimális esetben segíti az anyagcserét, megakadályozza bizonyos káros zsírok lerakódását. Ez többnyire az alkohol hatására történik, de a borban található fenolos vegyületek a vérrögök keletkezését is meggátolják.

A Harvard Egyetemen végzett kutatások azt is mutatják, hogy a kisebb mennyiségű borfogyasztás csökkenti az epekövesedést, főleg a nők esetében. A dániai származású Dr. Thomas Truelsen (Copenhagen Egyetem) szerint pedig az ésszerű borfogyasztás a szívroham okozta elhalálozások arányát csökkenti. De az is bizonyított, hogy a szklerózis és az emésztőrendszer elrákosodása ellen is hatékony a mértéktartó borivás. A tanulság az, hogy „Minden jóból megárt a sok”, ezért ne vigyük túlzásba a borfogyasztást se. Tehát egészségünkre jótékony hatással lehet a napi 2-3 pohárnyi, étkezés közben fogyasztott bor, de ha túlzottan iszunk, számos egészségügyi problémát okozhat, beleértve az alkoholizmus társadalomra is kiható következményeit.

Szabó Zoltán szomelier honlapja: www.zoltanszabo.org

SZIGETI MIKLÓS

OLIMPIAI SPORTOLÓINK MAGYAROK KÖZT VANCOUVERBEN

Zsúfolásig megtelelt a *Vancouveri Magyar Kutúrális Egyesület* székháza. Többek egybehangzó véleménye szerint ennyien még nem voltunk együtt. Pedig nem volt újsághirdetés, semmilyen médium nem harsogta szét a hírt, hogy a Magyar Olimpiai csapat tiszteletére március 21-én, vasárnap 1 órától nyilvános állófogadást rendez a Magyar Ház és a Kálvin Magyar Oktatási Szövetség. Telefonon, e-mailen keresztül két nap alatt, semmihez sem hasonlítható, villámgyors módon terjedt el a hír Vancouver magyarsága körében – és az érkező Magyar Olimpiai Küldöttséget mintegy 350 fős tömeg, nemege vastaps fogadta! Tiszteletudóan szétnyílt az éljenző sokaság a bevonuló sportolók és sportszakemberek előtt, akiket a színpadon *Vass Zoltán* tiszteletbeli konzul köszöntött meleg, közvetlen szavakkal. Majd *Kerti Éva*, a Magyar Ház alelnöke beszélt arról, hogy milyen nagyon jól esik nekünk és sokat jelent számunkra, hogy van alkalmunk találkozni azokkal, akik hazánkat képviselik az Olimpián. Számunkra ők mind tiszteletbeli aranyaérmes bajnokok, hiszen nagyon sok lemondás, munka, kitartás van amögött, hogy ide eljöhettek és a vancouveri téli Olimpián Magyarországot képviselik.

Ezután zászlófelvonással kísérve felcsendült a magyar Himnusz. Megrendítő pillanat volt ez mindannyiunk számára. Könnyecseppek gördültek le a sportolók és a jelenlévők arcán egyaránt. Egyek vagyunk, összetartozunk!

Nem volt idő a rendezvény részleteinek kidolgozására, de minden szép rendben, egyfajta meghatódott, méltó spontaneitással zajlott. Bemutakoztak a csapat tagjai. Külön köszöntöttük *Huszár Erika* Európa Bajnok gyorskorcsolyázónkat, aki előtte való nap, szombaton hatodik helyezést ért el 1500 méteren. Azután a szintén Európa Bajnok női gyorskorcsolya váltót tagjait ismehettük meg: *Erikán* kívül, *Heidum Bernadett*, *Darázs Rózsa*, *Keszler Andrea*, *Lajtos Szandra*. Két rövid pályás férfi gyorskorcsolyázó versenyzőnk mutatkozott be: *Darázs Péter*, *Knoch Viktor*. Köszöntöttük *Sebestyén Júlia* egyéni Európa

Folytatás a 34. oldalon

GABOR SZILASI
PHOTOGRAPHER

GOVERNOR GENERAL'S AWARDS

IN VISUAL AND MEDIA ARTS - 2010

For more than fifty years, Gabor Szilasi has focused his sensitive eye on the present and captured, in 1/125 of a second, the importance of bearing witness to the ephemeral expression of human nature.

Gabor Szilasi was nominated by Gaëtane Verna, director, Musée d'art de Joliette, Joliette, Quebec.

LAPZÁRTÁHOZ KÖZELEDVE KAPTUK A NAGYSZERŰ HÍRT LAPUNK TÁMOGATÓJÁNAK ÉS KEDVES MŰVÉSZBARÁTUNKNAK A SIKERÉRŐL.

OLVASÓINK NEVÉBEN IS GRATULÁLUNK SZILASI GÁBOR FOTÓMŰVÉSZNEK A RANGOS KITŰNTETÉSHEZ, ÉS TOVÁBBI SIKEREKET KÍVÁNUNK

(Folytatás a 32. oldalról)

Bajnok műkorcsolyázónkat, aki már negyedik olimpiai versenyén képviseli a magyar színeket. Az első olimpiás Hoffmann Nóra és Zavozin Maxim jégtáncos páros nem lehetett jelen – a délutáni versenyre készültek, amelyen a kiemelkedő 13. helyezést érték el. Külön bemutatkoztak a spotvezetők, edzők, szakemberek. Egymás kezébe adtuk a mikrofont, hogy magyar szervezeteink nevében röviden köszöntsük büszkeségeinket. Németh Zoltán, a Kálvin Magyar Oktatási Szövetség alelnöke kérésére magyar iskolás gyermekeink adtak át jelképes ajándékot a csapat minden tagjának. A köszöntések után a sportolók lejöttek a színpadról. A helyi magyarság kitett magáért: a megterített asztal roskadozott a házi készítésű süteményektől, magyaros, finom falatoktól. Fényképezőgépek sokasága megállás nélkül gyártotta a felvételeket: az ünnepi, nemzeti háromszínű torta felszelése, csoportképek, ismerkedés, a szeretet és megbecsülés számtalan jele.

Aztán – mint valami vezényszóra, fegyelmezetten – pontban három órakor az egész csapat gyors ütemben elhagyta a termet... érthető módon, hiszen dolguk volt. A versenyek nagyrésze még előttü(n)k áll. Miközben újabb vastaps közben távoztak, mindenki szíve együtt dobbant: **HAJRÁ MAGYAROK!**

POSTALÁDÁNKBÓL

Kedves Rózsa!

Csodálatos a Lapod!!!

Nagyon köszönöm az idei újrési számot!!! Szívből gratulálok!!! Isten áldja színvonalas, gazdag, a magyarság értékeit a Világnak bemutató pompás munkásságodat!!!

Itt küldöm a most látható budapesti kiállításunk értesítését az esztergomi reneszánsz freskók új megtisztításáról, amely során olyan eredményekre jutott a kutatás, hogy Botticelli legkorábbi művei ezek, amelyeket az esztergomi érsek, Vitéz János, a Magyar Humanizmus atyja megbízásából készített 1465-67-ben... Ismételt NAGY GRATULÁCIÓVAL ÉS KÖSZÖNETTEL

Prokopp Mária, egyetemi tanár

Budapest, ELTE. Művészettörténeti Intézet

Kedves Rózsika!

Nézem, olvasom folyóiratokat, s közben azon gondolkodom, már a VIII.évfolyam számait szerkesztetted. Mennyi gonddal születik meg egy-egy szám, mennyi találfékonyság kell hozzá, néha tán az abbahagyás is kíséri az embert, aztán csupa öröm szállja meg, amikor megszületik a SZÁM. Tudod, hogy több mint 20 éven át szerkesztgettem, a diákokkal megjelentetett Gyökereket, sokszor elszomorított a cenzúra követelménye, de csak folyamatosan megjelentettük... A folyóirat viszont nagyot változott az utóbbi időszakban, nem tudhatom, mikortól. Megújult külsejében, jó érzés kézbe venni, aztán meg vonzóvá teszi a sok színes, tiszta kép is. Dehát az írások. Küldetést bizonyítanak. Kanadában élőknek kell szólnia, de a székelynek, erdélyinek, magyarországinak is ott kell lennie. S angol nyelven is jó, hogy megjelennek az írások, ismerjenek meg minél többen világnyelven is minket. Ebben látom a nagy feladatvállalást.

Nem sorolom az írásokat, nem is tudtam elolvasni mindegyiket, siettem írni megérkezéséről, de A Pityókát igen, amely tömörít egy egész regényi történetet. Olvastam az ismertetőt Szervátiusz-könyvéről. Ismerjék meg minél többen világra szóló művészetét! A jutalmazottakat is örömmel olvastam, az ismertetőt is a Nem élhetek muzsikaszó nélküléről...

Szeretettel üdvözöllek, és ismételten köszönöm a folyóiratot

Albert Ernő, Sepsiszentgyörgy

Kedves Rózsa,
köszönöm, és gratulálok a tartalmas, szép számhoz! ...
Szívvelyes üdvözlettel,
Prof. Dr. Visy Zsolt DSc FSA,
Pécsi Tudományegyetem, Régészet Tanszék

TÁMOGASSA A MAGYAR MŰVÉSZETET!

A Szervátiusz Alapítványt Szervátiusz Tibor szobrászművész alapította édesapja, Szervátiusz Jenő születésének 100.

évfordulójára.

Egyúttal létrehozta a Szervátiusz Jenő díjat, azzal a céllal, hogy ráirányítsa a figyelmet a Kárpát-medencében születő magyar művészetre.

A díjat a kuratórium évente adja át olyan képzőművészeknek, akik a nemzeti kultúra gyökereit felmutató, magas színvonalú művészetet hoznak létre.

A formakultúra ugyanis - a nyelv mellett - a legfontosabb identitás -megtartó erő egy nemzet életében: megmaradásuk záloga.

Két éve, felváltva művészettörténész, illetve újságíró is kap alternatív Szervátiusz Jenő díjat.

Számlaszám: HU02 10300002-20609254-00003285

Szervátiusz Tiborné kuratóriumi elnök
Tel.: 06/20-338-9278
e-mail: alapitvany@szervatiusz.hu

FÜGGETLEN MAGYAR RÁDIÓ

FŐSZERKESZTŐ:
BEDE FAZEKAS ZSOLT

MINDEN SZOMBATON D.U. 5-TŐL 7-IG
AZ AM 530-AS KÖZÉPHULLÁMON

HIRDESSZEN LAPUNKBAN!
A HIRDETÉS MAGÁBAN FOGLALJA AZ ÉVI ELŐFIZETÉST IS.
MŰVELTSÉGE GAZDAGODIK,
FELFRISSÜL, HA A MAGYAR
DIASPÓRA EGYETLEN KÉTNYELVŰ
KULTURÁLIS LAPJÁT OLVASSA

KALEJDOSCOPE PUBLISHING

AZ ÖN ÉLETE IS TÖRTÉNELEM!

MESÉLJE EL UNOKÁINAK IS!

KÖNYVÉT MI KIADJUK MAGYARUL, ANGOLUL
VAGY KÉT NYELVEN

KÉZIRATÁNAK FORDÍTÁSÁT VÁLLALJUK

E-mail: rosacae@hotmail.com

www.kalejdoskop.com

Tel.: 416 491 4631

Ártándiné Borbás Ilona sorsát negyvenkét éves koráig zsarnok édesapja befolyásolja. Ilike valós helyzetére akkor döbben rá, amikor munkanélkülivé válik. Ellenszegül az öt megfigyeltető, volt párttitkár édesapjának. Sorsdöntő hazugságokra derül fény. Mintha mindent a végzet irányítana, de valójában egy öntudatra ébredő nő vívja meg csatáját a hatalmi arroganciával, a mindent átszövő képmutatással. A regény az 1944-1995 közötti időszakot öleli át, ám síkjai olykor eltolódnak egymástól, máskor egybeesnek. A szerző a változatos, érdekesítő cselekményt olykor finom lírával, gyengéd humorral szövi át.

edition nove. novum publishing kft.

H-9400 Sopron, Várkerület 1-3. II/6.

Tel.: +36 99 505 024. Fax: +36 99 505 032

Cégjegyzékszám: Cg. 08-09-015094

<http://www.editionnove.hu> . a.geoesel@editionnove.hu

**A KALEJDOSZKÓP IRODALMI KÁVÉZÓ
A KANADAI MAGYAR TEHETSÉGEK
BEMUTAKOZÁSÁT VÁRJA**

JELENTKEZÉS: rosacae@hotmail.com

Telefonon: 416 491 4631

the coffee mill

MAGYAR ÉS EURÓPAI ÉTELEK
A LEGFINOMABB BÉCSI SZELET,
GULYÁSLEVES
BORJÚPAPRIKÁS GALUSKÁVAL
NAGY SALÁTA- ÉS SZENDVICSVÁLASZTÉK
LIKŐRENGEDÉLLEL RENDELKEZÜNK
48. ÉVE ÁLLUNK VENDÉGEINK
RENDELKEZÉSÉRE!
MINDEN NAP NYITVA
D. E. 10-TŐL ESTE 11-IG
PÉNTEKEN ÉS SZOMBATON ESTE 12-IG
99 YORKVILLE AVE., TORONTO, ONTARIO
416-920-2108
ÉLŐZENE PÉNTEK, SZOMBAT
ÉS VASÁRNAP ESTE

AMERIKAI MAGYAR ÚJSÁGOT!
P. O. Box 7416 Baltimor,
MD 21227-0416, USA

A TORONTÓI MAGYAR
KULTÚRKÖZPONT VÁRJA A
MAGYAR HONFITÁRSAKAT!
HOZZA EL BARÁTAIT IS!

THERE IS ALWAYS SOMETHING
HAPPENING AT THE HUNGARIAN
COMMUNITY CENTRE
COME IN!
840 St. Clair Ave. W., Toronto
Tel.: 416 654 4926
www.hccc.org

"A PÉNZ NEM MINDEN, DE JÓ HA VAN"

Tapasztalatom szerint, a gazdaságilag
független emberek kevesebbet aggnak
a piac és az élet ingadozásai miatt.
Átfogó pénzügyi tanácsadással segítük
Önnek lelki nyugalma és vagyoni
biztonsága megvalósításában.

Gábor László Vaski, CFP, B.Mus.
Senior Financial Consultant
390 Brant Street Suite 600,
Burlington, ON L7R 4J4

SOLUTIONS BUILT AROUND YOU™

Investors Group Financial Services Inc.

Tel: 905-333-3335, or 1-888-467-8844 (toll free)

Fax: 905-333-3559

e-mail: gabor.vaski@investorsgroup.com

www.investorsgroup.com

- ▶ BEFEKTETÉSI TANÁCSADÁS
- ▶ NYUGDIJBEFEKTETÉS
- ▶ ADÓTANÁCSADÁS
- ▶ JELZÁLOGKÖLCSÖN
- ▶ BIZTOSÍTÁS*
- ▶ KÉSZPÉNZ KEZELÉS
- ▶ HAGYATÉK,
- ▶ VÉGRENDELET TANÁCSOK
- ▶ BRÓKER SZOLGÁLTATÁSOK

TM Trademarks owned by Investors Group Inc. and licensed to affiliated corporations
* Insurance products and services distributed through I.G. Insurance Services Inc.
Insurance License sponsored by The Great-West Assurance Company
** Brokerage services offered through Investors Group Securities Inc.

Az Értől az Óceánig

Egy asszony élete egy tragikus korban

Foto: Ormay Gabriella

ORMAY GABRIELLA AZ ÉRTŐL AZ ÓCEÁNIG

A könyv egy Erdélyben
született fiatal-
asszonyról szól,
aki mint önkéntes
ápolónő végigéli a
II. világháború
viszontagságait.

Postaköltséggel CA\$15.00

Postaköltség nélkül CA\$12.00

5 Concorde Pl. Suite #3301, Toronto, ON
M3C 3M8 Canada

IDA LEO'S UNIQUE BOOKMARKS
DIFFERENT DESIGN, LAMINATED, ADMIRIED BY MANY!
CHRISTMAS DESIGN AVAILABLE
4 FOR \$10.00 OR 1 FOR \$3.00
SEND CHECK OR MONEY ORDER TO IDA LEO
401-1950 DURNIN ROAD, KELOWNA, BC.
V1X 7W6; TEL.: 250 762 3460